

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

A Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
E-Misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Müller Zoltán
Lesku Balázs
Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Kiss Béla

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Juhász Krisztina
Dr. Forgács Zoltán
Dr. Király Gergely
Dr. Sramkó Gábor
Mesterházy Attila
Varga Anna
Virók Viktor
Zsólyomi Tamás
Sulyok József
Deák József Áron
Hegyessy Gábor
Dr. Gulyás Gergely
Dr. Nagy Sándor Alex
Dr. Györe Károly
Dr. Sum Szabolcs
Lukács Attila
Ludányi Mercédesz
Dr. Juhász Péter
Deli Tamás
Dr. Estók Péter
Kovács Tibor
Mizsei Edvárd
Lukács Attila
Hauberger Júlia

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.5. Érintett települések	7
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	7
1.7. Tervezési és egyéb előírások	8
2. Veszélyeztető tényezők	14
3. Kezelési feladatok meghatározása	16
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	16
3.2. Kezelési javaslatok	17
3.2.1. Élőhelyek kezelése (Kezelési egységek – KE)	17
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	45
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	45
3.2.4. Kutatás, monitorozás	45
3.2.5. Mellékletek	46
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	48
3.3.1. Agrártámogatások	48
3.3.2. Pályázatok	51
3.3.3. Egyéb	51
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	52
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	52
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	52
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	58
II. Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	61
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	63
1.1. Környezeti adottságok	63
1.1.1. Éghajlati adottságok	63
1.1.2. Vízrajzi adottságok	63
1.1.3. Talajtani adottságok	65
1.2. Természeti adottságok	65
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	74
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	80
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	80
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	109
1.3. Területhasználat	111
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	111
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	111
1.3.3. Területhasználat és kezelés	112
2. Felhasznált irodalom	124
3. Térképek	127

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Felső-Tisza kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjKTT)
-------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20001
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	28681,9 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
 - 3150 - Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel
 - 3270 - Iszapos partú folyók részben *Chenopodion rubri*, és részben *Bidention* növényzettel
 - 6440 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei
 - 91F0 - Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*)
- * kiemelt jelentőségű

1.4.2. Jelölő fajok

- széles tavicsíkbogár (*Graphoderus bilineatus*)
- erdei szitakötő (*Ophiogomphus cecilia*)
- sávós bődöncsiga (*Theodoxus transversalis*)
- tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)
- díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- sokbordás futrinka (*Carabus hampei*)
- nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*)
- balin (*Aspius aspius*)
- Petényi-márna (*Barbus meridionalis*)
- vágó csík (*Cobitis taenia*)
- botos kölönte (*Cottus gobio*)
- ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*)
- halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)
- homoki küllő (*Gobio kessleri*)
- felpillantó küllő (*Gobio uranoscopus*)
- széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*)
- selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*)
- dunai galóca (*Hucho hucho*)
- szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
- leánykancér (*Rutilus pigus*)

- törpecsík (*Sabanejewia aurata*)
- német bucó (*Zingel streber*)
- magyar bucó (*Zingel zingel*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- vidra (*Lutra lutra*)

1.5. Érintett települések

Borsod-Abaúj-Zemplén megye: Cigánd, Csobaj, Kenézlő, Prügy, Révleányvár, Ricse, Taktabáj, Taktakenéz, Tizacsermely, Tizakarád, Tizaladány, Tizatarados, Tokaj, Zalkod, Zemplénagárd

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye: Aranyosapáti, Balsa, Benk, Dombrád, Döge, Eperjeske, Fényeslitke, Gávavencsellő, Gulács, Győröcske, Gyüre, Ibrány, Jánd, Kisar, Kisvarsány, Komoró, Lónya, Magosliget, Mátyus, Mezőladány, Milota, Nagyar, Nagyvarsány, Olcsva, Olcsvaapáti, Panyola, Paszab, Rakamaz, Szabolcs, Szabolcsveresmart, Szatmárcseke, Tarpa, Tímár, Tiszaadony, Tiszabecs, Tiszabercel, Tiszabezdéd, Tizacséce, Tizadada, Tizadob, Tizaezlár, Tizakanyár, Tizakerecseny, Tizakóród, Tizalök, Tizamogyorós, Tiznagyfalú, Tizaszalka, Tizaszentmárton, Tizatelek, Tizavid, Tivadar, Tuzsér, Újkenéz, Uszka, Vásárosnamény, Záhony, Zsurk

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földterületekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
„Ex lege” láp	HNL096	Gyujtava	71,08 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről

Egyéb érintett Natura 2000 terület:

A területből 14760 ha a Felső-Tisza Különleges madárvédelmi területtel (HUHN10008) van átfedésben.

A területből 7879 ha a Szatmár-Bereg Különleges madárvédelmi területtel (HUHN10001) van átfedésben

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat övezet ökológiai folyosójának (100%) része.

A terület egy része (1322 ha) a Szatmár-Bereg Tájvédelmi Körzettel átfed (142/2007. (XII.27.) KvVM rendelet a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról)

A tervezési területből 839,25 ha a Tizadobi-ártér TT része (145/2007. (XII.27.) KvVM rendelet a Tizadobi-ártér természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról).

A tervezési területből 1021,3 ha a Tizatelek- Tiszaberceli-ártér TT része (80/2007. (X.18.) KvVM rendelet a Tizatelek- Tiszaberceli-ártér természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról).

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat övezet ökológiai folyosójának (100%) része.

Ramsari terület: Kiterjedése: 22310 ha. Nemzetközi nyilvántartási sorszáma: 1410.

2004. 12. 04-én, 22.310 ha területtel vették fel a jegyzékbe.

Helyi jelentőségű védett természeti terület: a tervezési területből a Milota 05 helyrajzi számú rész Milotai Váriszeg néven helyi védettséget élvez, kiterjedés: 39,6 ha (*törzskönyvi szám: 14/36/TT/97, hatályba lépés éve: 1997*)

Helyi jelentőségű védett természeti terület: a tervezési területből a Tiszadada 0231 helyrajzi számú rész Tiszadada Holt-Tisza néven helyi védettséget élvez, kiterjedés: 13,6133 ha (törzskönyvi szám:14/38/TT/98, hatályba lépés éve: 1998)

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- Szatmár-Bereg Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2003-ban került kidolgozásra (jogszámban még nem került kihirdetésre).
- Tiszadobi-ártér Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2009-ben került kidolgozásra (jogszámban még nem került kihirdetésre).
- Tiszatelek- Tiszaberceli-ártér Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2009-ben került kidolgozásra (jogszámban még nem került kihirdetésre).

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye közgyűlésének 19/2011 (XII.1.) önkormányzati rendelete Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területrendezési terve elfogadásáról
- Borsod-Abaúj-Zemplén megyei önkormányzat 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területrendezési terv szabályairól
- Balsa Község Önkormányzata képviselőtestületének 3/2008. (III.20.) rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Terveinek megállapításáról
- Benk Község Önkormányzata Képviselő testületének 8/2010. (VIII.12.) ÖKT. rendelete a Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Tervének módosításáról
- Cigánd város képviselőtestületének 11/2008. (XI.26.) rendelete Cigánd Város Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervének elfogadásáról
- Dombrád Város Önkormányzata Képviselő-testületének 9/2011. (XI.25.) önkormányzati rendelete Dombrád város helyi építési szabályzatának és szabályozási terveinek megállapításáról
- Döge Község Önkormányzata Képviselő testületének 9/2010. (VII.26.) ÖKT. rendelete a Község Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének módosításáról
- Eperjeske Község Önkormányzata Képviselő testületének 5/2010. (VIII.19.) ÖKT. rendelete a Község Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének módosításáról
- Fényeslitke Község Önkormányzata Képviselő testületének 11/2010. (XII.29.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatának változásáról és a Szabályozási Tervek elfogadásáról
- Gávavencsellő Nagyközség Önkormányzati Képviselőtestületének 9/2006. (VI.4.) rendelete Gávavencsellő Nagyközség Szabályozási Tervének elfogadásáról és a Helyi Építési szabályzat megállapításáról
- Győröcske Község Önkormányzati Képviselő-testületének 8/2010. (VIII.31.) Önkormányzati rendelete Győröcske község igazgatási területe Szabályozási Terveinek és Helyi Építési Szabályzat megállapításáról
- Gyüre település Képviselő Testület 8/2005. (XII.30.) rendelete a település igazgatási területére vonatkozó Helyi Építési Szabályzatának megállapításáról
- Gulács község képviselőtestületének 3/2006. (V.24.) rendelete Gulács község Szabályozási Tervének elfogadásáról és a helyi építési szabályzat megállapításáról
- Ibrány város képviselőtestületének 30/2008. (XII.19.) rendelete Ibrány város Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervének elfogadásáról

- Kenézli Község Önkormányzata Képviselő testületének 14/2003. (X.10.) rendelete Kenézli község Szabályozási Tervének elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat megállapításáról
- Kisar Község Önkormányzata Képviselő testületének 5/2006. (VI.16.) ÖKT. rendelete Kisar község Szabályozási Tervének elfogadásáról és a helyi építési szabályzat megállapításáról
- Kisvarsány Község Képviselő Testületének 3/2010. (IV.2.) ÖKT. rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Szabályozási Terveinek elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat megállapításáról
- Komoró Község Képviselő Testületének 12/2005. (X.20.) rendelete Komoró Község szabályozási terveinek és helyi építési szabályzatának jóváhagyásáról
- Lónya Község Önkormányzata Képviselő testületének 9/2006. (V.30.) ÖKT. rendelete a község Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének jóváhagyásáról
- Magosliget Község Képviselő Testületének 6/2009. (III.12.) ÖKT. rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Szabályozási Terveinek elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat megállapításáról
- Mezőladány Község Önkormányzata Képviselő testületének 8/2010. (VIII.14.) ÖKT. rendelete a község Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének módosításáról
- Milota Község Önkormányzata Képviselő Testületének 6/2001. (VIII.24.) rendelete a település Helyi Építési Szabályzatának és a hozzátartozó Szabályozási tervének jóváhagyásáról
- Magyar Község Képviselő Testületének 5/2006. (VI.15.) rendelete ÖKT. rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Szabályozási Terveinek elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat megállapításáról
- Nagyvarsány Községi Önkormányzat Képviselőtestületének 6/2011. (II.28.) rendelete Nagyvarsány község igazgatási területére vonatkozó Szabályozási Terveinek elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat megállapításáról
- Olcsva Község Önkormányzatának Képviselő-testülete 6/2006. (VI.6.) Ök. rendelete a Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Terv megállapításáról
- Panyola Község Önkormányzata Képviselő Testületének 5/2006. (VI.1.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról és a Szabályozási Tervek elfogadásáról
- Paszab Község Önkormányzata Képviselő Testületének 6/2006. (VI.1.) Kt. rendelete a Helyi Építési Szabályzatról és a Szabályozási Tervek elfogadásáról
- Rakamaz Város Önkormányzatának 28/2005. (XII.01.) KT. rendelete Rakamaz helyi építési szabályzatának és szabályozási tervének jóváhagyásáról
- Szabolcs Község Önkormányzata Képviselőtestületének 9/2006. (V.26.) rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Terveinek megállapításáról
- Szabolcsveresmart Község Önkormányzata Képviselőtestületének 18/2006. (XII.15.) rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Terveinek megállapításáról
- Tarpa Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testület 9/2006 (VI.02) rendelete a település igazgatási területére vonatkozó Helyi Építési Szabályzatának megállapításáról
- Tiszaadony Község Önkormányzata Képviselő testületének 15/2005 (XI.14.) rendelete a település igazgatási területére vonatkozó Helyi Építési Szabályzatának megállapításáról
- Tiszabecs Nagyközség Képviselő Testületének 3/2009. (III.12.) KT számú rendelete a Nagyközség igazgatási területére vonatkozó Szabályozási Terveinek elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat

megállapításáról

- Tiszabercel Község Önkormányzati Képviselő testületének 14/2006. (VI.1.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról és a Szabályozási tervek elfogadásáról
- Tiszabездé Község Önkormányzata Képviselőtestületének 6/2009. (V.13.) rendelete a Helyi Építési szabályzatának változásáról és a szabályozási tervek elfogadásáról
- Tiszadada Község Önkormányzata Képviselő testületének 1/2012. (II.14.) ÖNK. rendelete a község Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének jóváhagyásáról
- Tiszadob Nagyközség Önkormányzata Képviselő-testületének 7/2011. (IX.09.) önkormányzati rendelete a Helyi Építési Szabályzat módosításáról
- Tiszaeszlár Község Önkormányzata Képviselőtestületének 6/2006. (IX.21.) rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Helyi Építési Szabályzat és Szabályozási Terveinek megállapításáról
- Tiszakarád Község Önkormányzati Képviselő-testületének 11/2001. (IX.13.) ÖKT. rendelete a község Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének jóváhagyásáról
- Tizsakerecseny Község Önkormányzati Képviselő Testületének 11/2006. (V.30.) rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Szabályozási Terveinek elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat megállapításáról
- Tizsakóród Község Önkormányzati Képviselő Testületének 5/2003. (VII.01.) KT. rendelete a település igazgatási területére vonatkozó Helyi Építési Szabályzatának megállapításáról
- Tiszalök Város Önkormányzat Képviselő-testületének 6/2009. (III.16.) rendelete a helyi Építési szabályzatának változásáról és a szabályozási tervek elfogadásáról
- Tiszaamogyorós község Közgyűlésének 7/2010. (VIII.4.) ÖKT. rendelete Tiszaamogyorós község Szabályozási tervének elfogadásáról és a Helyi Építési szabályzat módosításáról
- Tiszanagyfalu Község Önkormányzata Képviselő-testületének 11/2010. (X.18.) önkormányzati rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Szabályozási Terveinek elfogadásáról és a Helyi Építési szabályzat megállapításáról
- Tiszaszalka Község Önkormányzati Képviselő-testületének 6/2004. (V.25.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról és a Szabályozási tervek elfogadásáról
- Tiszaszentmárton község Képviselőtestületének 8/2006. (V.29.) rendelete Tiszaszentmárton község Szabályozási Tervének elfogadásáról és a Helyi Építési szabályzat megállapításáról
- Tiszatelek Község Önkormányzata Képviselő-testületének 8/2006. (VIII.31.) rendelete Tiszatelek község Szabályozási Tervének elfogadásáról és a Helyi Építési szabályzat megállapításáról
- Tímár község Képviselőtestületének 4/2003. (V.19.) rendelete a település igazgatási területére vonatkozó Helyi Építési Szabályzatának megállapításáról
- Tivadar Község Önkormányzata Képviselő-testületének 6/2006. (VI.5.) önkormányzati rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Szabályozási Terveinek elfogadásáról és a Helyi Építési szabályzat megállapításáról
- Tuzsér Nagyközség Önkormányzata Képviselő Testületének 5/2010. (VI.28.) rendelete a Nagyközség Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének módosításáról
- Újkenéz Község Önkormányzata Képviselő testületének 9/2006. (VIII.28.) ÖKT. rendelete a község Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének módosításáról
- Uszka Község Képviselő testületének 3/2009. (III.12.) KT. rendelete a község igazgatási területére vonatkozó Szabályozási terveinek elfogadásáról és a Helyi Építési Szabályzat megállapításáról
- Vásárosnamény Város Képviselőtestületének 14/2010. (X.21.) Önkormányzati rendelete

Vásárosnamény város Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervének elfogadásáról

- Záhony Város Önkormányzata Képviselőtestületének 11/2009. (V.25.) Önkormányzati rendelete a Helyi Építési Szabályzatának változásáról és a Szabályozási Tervek elfogadásáról

- Zsurk Község Önkormányzata Képviselőtestületének 7/2009. (VI.05.) Önkormányzati rendelete a Helyi Építési Szabályzatának változásáról és a Szabályozási Tervek elfogadásáról

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Körzeti erdőtervek:

- Rétköz-Beregi körzet körzeti erdőterve (**érvényes:** 2013.01.01 - 2022.12.31.) ügy száma: 11949/14/2011, kelt: 2013.október 7.
- Nyíregyházi erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2008.01.01 - 2017.12.31.) törzskönyvi szám: 36/2008, kelt: 2009. június 10.
- Tiszavasvári erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2006.01.01 - 2015.12.31.) törzskönyvi szám: 19/2006, kelt: 2007.04.25.
- Bodrogközi erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2008.01.01 - 2017.12.31.) törzskönyvi szám: 9/2008, kelt: 2008.szeptember 1.
- Szatmár- Nagyecsed erdészeti tervezési körzet erdőtervének elkészítési határideje: 2015.12.31.

A köztes időszakokra az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. Törvény 113. § (17) bekezdése vonatkozik.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/5. Szabolcs-Szatmár-beregi apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

II/4. Tiszamenti átmeneti körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

A területileg illetékes vadásztársaságok listája a megalapozó dokumentáció, 1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat c. fejezetében található meg.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Szabolcsi Halászati Kft. (Nyíregyháza) kezelésében lévő horgászati vízterületek:

- Belfő-csatorna (víztérkód: 000066)
- Tisza folyó 581,3 – 638 fkm közötti szakasza (víztérkód: 000078)
- Tisza folyó 540,5 – 581,3 fkm közötti szakasza (víztérkód: 000077)
- Tisza folyó 494 – 540,5 fkm közötti szakasza (víztérkód: 000069)
- Apátszögi Holt-Tisza (víztérkód: 000072)
- Pallósögi Holt-Tisza (víztérkód: 000085)
- Szabolcsveresmarti keleti és északi holtág (víztérkódok: 000086, 000088)
- Tímári morotva (víztérkódok: 002368)
- Tiszacsermelyi keleti holtág (víztérkód: 000074)
- Tiszaeszlári Holtág (víztérkód: 000082)
- Tiszadobi holtág (víztérkód: 000070)
- Tiszakarádi holtág (víztérkód: 000073)
- Tiszadadai holtág (víztérkód: 000079)
- Haláborszeg-Nagykerék holtág (víztérkód: 002087)

Rákóczi halászati Szövetkezet (Nyírmeggyes) kezelésében lévő horgászati vízterületek:

- Tisza folyó 638 – 758 fkm közötti szakasza (víztérkód: 001379)
- Eperjeske Horgastó holtág (víztérkód: 002093)

- Gulácsi Tóhát-holtág (víztérkód: 002082)
- Haláborszeg-Nagykerék holtág (víztérkód: 002087)
- Helmeceze Holt-Tisza (víztérkód: 002090)
- Nagyszeg eleje holtág (víztérkód: 002084)
- Tiszaszalkai átvágás holtág (víztérkód: 002088)
- Tiszaszentmártoni-holtágak (víztérkód: 002089)
- Tulbákaszege holtág (víztérkód: 002091)

Sporthorgász Egyesületek Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közhasznú Szövetsége (Nyíregyháza) kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Mátyusi Rózsás-holtág (víztérkód: 001892)

Cormorán Horgászati Egyesület (Rakamaz) kezelésében lévő horgászati vízterületek:

- Aranyos-árok (Rakamazi kismorotva) (víztérkód: 000083)
- Rakamazi Holtág (víztérkód: 000081)
- Rakamazi Nagy morotva (víztérkód: 000084)

Postás Horgászati Egyesület (Vásárosnamény) kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Bagi (Keskeny) Holt-Tisza (víztérkód: 000119)

Tiszavirág Horgászati Egyesület (Gulács) kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Boroszlókerti Holt-Tisza (víztérkód: 002081)

Bezdéd Horgászati Egyesület (Tiszabezdéd) kezelésében lévő horgászati vízterületek:

- Fecskefarok Holt-Tisza (víztérkód: 002196)
- Tiszabezdédi Kerek holtág (víztérkód: 000113)

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Fótoskerti-holtág (víztérkód: 002272)

Vidiszegei Sporthorgász és Természetvédő Egyesület (Gyüre) kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Gyüre Holt-Tisza (víztérkód: 001880)

Új Élet Horgászati Egyesület (Tiszalök) kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Kenyérgyári Holtág (víztérkód: 001879)
- Vargaszegi-holtág (víztérkód: 000100)

Kuruc Horgászati Egyesület (Tarpa) kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Kiss Jánosné holtág (víztérkód: 002148)

Tuzsér-Komorói Barátság Horgászati Egyesület (Tuzsér) kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Szigetdőlői Holt-Tisza (víztérkód: 001275)

Textiles Horgászati Egyesület (Nagyhalász) kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Marótzugi Holtág (víztérkód: 001276)

Mezőhal 97 HSZ (Mezőladány) kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Mezőladányi Endesi holtág (víztérkód: 001882)

Király Miklós (Mezőladány) kezelésében lévő horgászati vízterület:

- Pásku holtág (víztérkód: 001884)

Szabolcsi Földvár Horgászati Egyesület (Szabolcs) kezelésében lévő horgászati vízterület:
- Szabolcsi Holt-Tisza (víztérkód: 001647)

Tímári Horgászati Egyesület (Tímár) kezelésében lévő horgászati vízterület:
- Tímári holtág (víztérkód: 002374)

Rákóczi Horgászati Egyesület (Újkenéz) kezelésében lévő horgászati vízterület:
- Újkenézi morotva (víztérkód: 001618)

Szabolcsveresmarti Önkormányzat kezelésében lévő horgászati vízterület:
- Várszögi morotva (víztérkód: 002271)

Polgári Béla (Aranyosapáti) kezelésében lévő horgászati vízterület:
- Vidiszegi holtág (víztérkód: 000120)

Kelet Farm Kft. (Zsurk) kezelésében lévő horgászati vízterület:
- Zovány (víztérkód: 001621)

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Felső-Tisza alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a FETIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2010 áprilisában. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015.
Lónyai-főcsatorna alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a FETIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2010 áprilisában. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015.

1.7.7. Egyéb tervek

Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) fajmegőrzési terve. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Természetvédelmi Hivatal, 2006.

Tisza térség területrendezési tanulmányterve: elkészítését a Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület és vidékfejlesztését szolgáló programról szóló 1107/2003. (XI.5.) Korm. határozat írta elő.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	M	5,4	Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei (6440): Ezeknek a mocsárrétek közelebb vannak a kaszálórétekhez, és a nagy részét jelenleg is kaszálják. A kaszálás elmaradása miatt özönnövények terjednek el ezeken az élőhelyen, vagy a szukcesszió miatt becserjésedik-beerdősül. Így eltűnhet.
A04.01.01	intenzív szarvasmarha-legeltetés	M	5,4	Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei (6440): Elsősorban Gávavencsellő és Rakamaz mellett legeltetnek nagy területen ezeken az élőhelyen. Az intenzívebben legeltetett részeken egyértelműen fajszegényedést okoz, és a gyom-, illetve özönfajok elterjedését.
B02.01.02	erdő felújítás idegenhonos fajokkal	M	6	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*) : A felmért terület megközelítőleg 10 százalékán találhatóak tájidegen telepítések. Ezek elsősorban puhafás ligeterdők helyén létesültek. Az újabb fiatal telepítések egy része már őshonos fafajú, de még most is gyakoriak a nemes nyár felújítások. Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0): Ennél az élőhelynél is előfordul, hogy idegenhonos fajokat telepítenek az erdőbe, de itt az a jellemző, hogy őshonos fajokkal vegyes állományokat hoznak létre.
B02.03	erdei aljnövényzet eltávolítása	M	2	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0): Egyes erdőrészekből eltávolították a teljes cserjeszintet. A cserjeszint hozzá tartozik az erdőhöz, ön maga is élőhely, így eltávolítása nem kívánatos.
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása	M	5,6	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*) : Elsősorban a településekhez közelebb lévő erdőkből hiányzik a holtfa. A holtfa hozzá tartozik az élőhelyhez és közösségi jelentőségű fajoknak szolgálhat ön maga is élőhelyül. Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0): A területen előforduló keményfás ligeterdőből szinte teljesen hiányzik a holtfa. A holtfa hozzá tartozik az élőhelyhez és közösségi jelentőségű fajoknak szolgálhat ön maga is élőhelyül. bánáti csiga (<i>Drobia banatica</i>): Számára az egyik legfontosabb limitáló tényező a búvóhelyek megléte, így hullámtereken különösen az uszadékhalmoknak van óriási szerepe. Ezek felszámolása, akár a faj kipusztulásával, illetve a populáció összeomlásával járhat. Mivel ez minden évben képes újra képződni, úgy gondolom az e miatti kipusztulástól egyik lelőhelyén sem kell tartani.
B07	egyéb erdészeti tevékenység	H	14	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*) : A tarvágasos véghasználat természetszerű erdőkben a jelölő élőhelytípust jelentősen zavaró hatás, ráadásul az özönfajok tényérésének kedvez.
C01.01	homok- és kavicskitermelés	L	2,02	Petényi-márna (<i>Barbus meridionalis</i>), botos köllőte (<i>Cottus gobio</i>), ingola fajok (<i>Eudontomyzon spp.</i>), homoki küllő (<i>Gobio kessleri</i>), felpillantó küllő (<i>Gobio uranoscopus</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>), selymes durbincs (<i>Gymnocephalus schraetzeri</i>), dunai galóca (<i>Hucho hucho</i>), törpecsik (<i>Sabanejewia aurata</i>), német bucó (<i>Zingel streber</i>): A mederben végzett kavics és homok kitermelés számos halfaj élő- ill. szaporodóhelyét teszi tönkre, semmisíti meg. Sávos bődöncsiga (<i>Theodoxus transversalis</i>): Vízkárelhárítási célból a mederben végzett kavics kotrási munkálatok károsítják az állományt, azáltal, hogy az üledékkel együtt, a kis mobilitású csigák is eltávolításra kerülnek a mederből.
G05.04	rongálás, vandalizmus	M	8	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*), Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0) : Viszonylag kis területet érintő falopások. A felnyitott területeken özönnövények válnak uralkodóvá.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	5,4	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*) : A legnagyobb problémát jelenti a területen az özönnövények gyors terjedése, mely ellen nagy területen nagyon nehéz védekezni. Várhatóan a későbbiekben ez fogja a legnagyobb problémát okozni. Az özönnövények tömeges elszaporodása átalakítja a természetes élőhelyek szerkezetét, számos fajt kiszorít és egyes esetekben a környezetet olyan mértékben átalakítja, hogy az eredeti élőhely visszaalakítása rendkívül nehézé válik. Csak elvétve lehet a területen olyan puhafás ligeterdőt találni, melyben ritkának számítnak az özönnövények. Nagy problémát jelent, ha mesterséges vagy természetes okok miatt felnyílik a lombkorona, az özönnövények egyből elborítják, megakadályozva a természetes regenerációt. Több helyen lehetett olyan felújítást látni, melyben az özönnövények elnyomták a telepített fajokat. Fontossági sorrendben a gyakori fajok: <i>Amorpha fruticosa</i> , <i>Acer negundo</i> , <i>Fraxinus pennsylvanica</i> , <i>Robinia pseudoacacia</i> , <i>Vitis vulpina</i> , <i>Parthenocissus spp.</i> Iszapos partú folyók részben <i>Chenopodium rubri</i> , és részben <i>Bidens</i> növényzettel (3270): A legnagyobb problémát jelenti a területen az özönnövények gyors terjedése, mely ellen nagy területen nagyon nehéz védekezni. Várhatóan a későbbiekben ez fogja a legnagyobb problémát okozni. Az özönnövények tömeges elszaporodása átalakítja a természetes élőhelyek szerkezetét, számos fajt kiszorít és egyes esetekben a környezetet olyan mértékben átalakítja, hogy az eredeti élőhely visszaalakítása rendkívül nehézé válik. Ennél az élőhelynél elsősorban a <i>Xanthium italicum</i> és a <i>Bidens frondosa</i> okoz problémát. Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei (6440): A szukcessziós folyamatok hatására a gyepek becserjésednek-beerdősülnek. Sajnos a legtöbb esetben özönnövényekkel. Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (Ulmenion minoris) (91F0): A legnagyobb problémát jelenti a területen az özönnövények gyors terjedése, mely ellen nagy területen nagyon nehéz védekezni. Várhatóan a későbbiekben ez fogja a legnagyobb problémát okozni. Az özönnövények tömeges elszaporodása átalakítja a természetes élőhelyek szerkezetét, számos fajt kiszorít és egyes esetekben a környezetet olyan mértékben átalakítja, hogy az eredeti élőhely visszaalakítása rendkívül nehézé válik.

J02.03.02	csatornázás	M	5,4	Folyóvölgyek Cnidion dubihoz tartozó mocsárrétjei (6440): Csak helyenként figyelhető meg, hogy mocsaras területekről elvezetik a vizet. Ez az élőhely szárazodását, degradációját, majd átalakulást okozhatja.
J02.05.05	törpe vízművek, duzzasztók	M	3	Erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>): A visszaduzzasztással érintett szakaszokon az élőhelyi adottságok szuboptimálisnak tekinthetők a faj lárvái számára, ebből következően a duzzasztó műtárgy fölött kialakuló hidrológiai viszonyok drasztikusan csökkentik a faj számára alkalmas élőhelyek kiterjedését az érintett szakaszon.
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	M	5,4	Folyóvölgyek Cnidion dubihoz tartozó mocsárrétjei (6440): A szukcessziós folyamatok hatására a gyepek becserjésednek-beerdősülnek. Sajnos a legtöbb esetben özönnövénnnyel. széles tavicsíkbogár (<i>Graphoderus bilineatus</i>): A széles tavicsíkbogár élőhelyeit jelentő, viszonylag kis kiterjedésű, állandó vízborítású, makrovegetációval dúsan benőtt holtmedrek és medermaradványok gyors előrehaladó természetes szukcessziós folyamata. Ez egyrészt a növényzet szerkezetében indukál kedvezőtlen változást a faj számára azáltal, ha a hínaras élőhelyfoltok teljesen beszűkülnek, ill. megszűnnek és közel 95-100%-os emerz mocsárinövényzet borítás alakul ki.
K03.04	ragadozás (predáció)	M	3,3	széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>), selymes durbincs (<i>Gymnocephalus schraetzeri</i>), leánykancér (<i>Rutilus pigus</i>): A nagytűtű ragadozóhalak, a halebő madarak károkat okozhatnak a szóban forgó halak állományában.
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.01	intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	M	5	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): a nem megfelelő módszerrel, vagy nem megfelelő időpontban végzett kaszálás káros a faj állományaira
H01	felszíni vizek szennyezése	M	2,2	homoki küllő (<i>Gobio kessleri</i>), balin (<i>Aspius aspius</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>), felpillantó küllő (<i>Gobio uranoscopus</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>), selymes durbincs (<i>Gymnocephalus schraetzeri</i>), dunai galóca (<i>Hucho hucho</i>), leánykancér (<i>Rutilus pigus</i>), vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>), magyar bucó (<i>Zingel zingel</i>), német bucó (<i>Zingel streber</i>): A hazai mezőgazdasági és ipari üzemekből, a csatornázatlan településekből a technológiai fejelem be nem tartása, vagy havária eset miatt bekerült szennyezés a vízfolyásban, mint természetes környezetben veszélyezteteti az anyag-, energia- és életfolyamatok fenntartását, csökkenti a halak életbenmaradásának esélyét, azok károsodnak, vagy elpusztulnak.
H01.01	ipari üzemek felszíni vízszennyezése	M	4	Erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>): A faj érzékeny a vízszennyezésre és csak jó vízminőségű vízfolyásokban fordul elő. Különösen a felső szakaszokról érkező ipari eredetű szennyezések jelentenek veszélyt a faj állományaira. Tompá folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): Különösen a juvenilis egyedek mutatnak nagy érzékenységet az ipari eredetű vízszennyezéssel szemben Különösen a felső szakaszokról érkező, ipari eredetű szennyezések jelentenek veszélyt a faj állományaira.
L08	árvíz (természetes folyamat)	M	7	nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): az árvízi elöntés káros a fajra, közvetlenül és a hangyagazdán keresztül is
Kód	Kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
H01.03	egyéb pontszerű felszíni vízszennyezés	L	2	Erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), Sávos bődöncsiga (<i>Theodoxus transversalis</i>): A faj érzékeny a vízszennyezésre és csak jó vízminőségű vízfolyásokban fordul elő. A nem kellően hatékony szennyvízkezelés veszélyt jelent a faj állományaira. Tompá folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): Különösen a juvenilis egyedek mutatnak nagy érzékenységet a vízszennyezéssel szemben és érzékenyen reagálnak a víz oldott oxigéntartalmának megváltozására. A nem kellően hatékony szennyvízkezelés veszélyt jelent a faj állományaira.
H02.06	mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés	M	5	Erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>), Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>), Sávos bődöncsiga (<i>Theodoxus transversalis</i>): A Tisza mentén található mezőgazdasági területekről beszivárgó, diffúz mezőgazdasági eredetű tápanyagterhelés veszélyt a faj állományaira.
XO	államhatáron kívülről érkező veszélyek és hatások	M	10	Petényi-máma (<i>Barbus meridionalis</i>), botos kölönte (<i>Cottus gobio</i>), ingola fajok (<i>Eudontomyzon spp.</i>), homoki küllő (<i>Gobio kessleri</i>), balin (<i>Aspius aspius</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>), felpillantó küllő (<i>Gobio uranoscopus</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>), selymes durbincs (<i>Gymnocephalus schraetzeri</i>), dunai galóca (<i>Hucho hucho</i>), leánykancér (<i>Rutilus pigus</i>), vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>), magyar bucó (<i>Zingel zingel</i>), német bucó (<i>Zingel streber</i>): A vízfolyás vízminőség romlását gyakran a szomszédos felvízi országokból érkező szennyezett víztömeg (pl. ércbányák csurgalékvíze) okozza. A szennyezés a vízfolyásban, mint természetes környezetben veszélyezteteti az anyag-, energia- és életfolyamatok fenntartását, csökkenti a halak életbenmaradásának esélyét, károsodnak, vagy elpusztulnak. Sávos bődöncsiga (<i>Theodoxus transversalis</i>): A határon túlról érkező ipari szennyezések potenciális veszélyt jelenhetnek a faj szigetszerűen előforduló állományaira. Tompá folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): Különösen a juvenilis egyedek mutatnak nagy érzékenységet a vízszennyezéssel szemben és érzékenyen reagálnak a víz oldott oxigéntartalmának megváltozására. Elsősorban a határon túlról érkező szennyezések jelentenek veszélyt a faj állományaira. Erdei szitakötő (<i>Ophiogomphus cecilia</i>): A faj érzékeny a vízszennyezésre és csak jó vízminőségű vízfolyásokban fordul elő. Különösen a határon túlról érkező szennyezések jelentenek veszélyt a faj állományaira.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések:

A Felső-Tisza kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A természetvédelmi célkitűzések:

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése, az elszántások megakadályozása, illetve a (főképp idegenhonos inváziós) cserjefajok terjedésének hatékony megakadályozása tudják biztosítani.

Az erdőgazdálkodás tekintetében a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése, továbbá a madárfajok védelme tudják biztosítani. Ezt azért szükséges kiemelni, mivel a Natura 2000 terület nagy területeken átfed a (HUHN10001) Szatmár-Bereg és a (HUHN10008) Felső-Tisza különleges madárvédelmi területekkel, ahol fokozott védelemben részesülő madárfajok fészkelnek. Ilyenek a réti sas (*Haliaeetus albicilla*), barna kánya (*Milvus milvus*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), darázsölyv (*Pernis apivorus*). A felsorolt madárfajok Natura 2000 területen fészkelő állománya legalább 2%-át képezi az országos állománynak, így megőrzésük, védelmük a különleges madárvédelmi terület alapvető célját és feladatát képezi.

A Natura 2000 területen fészkelő jelölő fokozottan védett madárfajok fészkelőhelyeinek közelében a Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács által javasolt, erdészeti tevékenységre is vonatkozó időbeli és térbeli korlátozásokat szükséges betartani.

Mivel a terület jelölő fajai zömmel vizes élőhelyekhez köthető, a hangsúly ezeknek a területeknek a megőrzése, hiszen az egykor kiterjedt ártéri életközösségeknek a csekély hullámtéri területeken kelleni teljes pompájukban megmaradniuk.

A vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a Tisza-meder jelenlegi állapotának megőrzése, esetleges javítása, a holtmedrek, vizes élőhelyek rehabilitációja és természetközeli hasznosítása szolgálja. Ennek megkísérléséhez két dolog elengedhetetlenül szükséges: amennyire lehet a hullámtéren belül helyreállítani a hajdani vízviszonyokat és az ehhez kapcsolódó adekvát hasznosításokat, hogy gazdaságilag is megérje kialakítani és tisztán tartani a hullámtéri vízrendszer elemeit (víz ki- és visszavezetés, mélyedések, laposok, összekötő árkok). A hullámtéri víz kivezetése és – megtartása az egyik legfontosabb teendő, emellett a kisvizes élőhelyek lehetőség szerinti összekapcsolásával biztosítani szükséges az esélyt a menekülésre, hogy egy-egy ilyen időszakos vízállás ne csapdaként működjön a halfajok számára. Ebből a szempontból kiemelt jelentőséggel bírnak a hullámtéri legális és illegális anyagnyerőhelyek. Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

A célkitűzések eléréséhez rendelt intézkedési javaslatok:

- A természetszerű erdőkben az erdészeti beavatkozások (főként tarvágás) esetében idős, odvasodó faegyedek (fehér és feketenyár), valamint holt faanyag meghagyása;

- Az élet- és vagyonbiztonságot figyelembe véve a meder speciális élőhelytípust jelentő elemeinek (palajok, zátonyok, szakadópartok), illetve a vízparti zonáció (partél – bokorfűzes – ligeterdő) megőrzése.
- A tervezési területre eső folyószakaszt a jelölő folyóvízi fajok (körszájú, hal, rovar, puhatestű) ökológiai igényeinek megfelelő állapotban kell megőrizni, az élőhely átalakítása (pl. áramlási viszonyok megváltoztatása mederduzzasztással, nagymértékű mederalakítás, kanyarátvágás) nem elfogadható.
- A területre eső folyószakasz a jelölő folyóvízi (hal, rovar, puhatestű) fajok ökológiai igényeinek megfelelő állapotban való megőrzése, az élőhely védelme az áramlási viszonyok megváltoztatásával, mederduzzasztással, nagymértékű mederalakítással, kanyarátvágással járó átalakításokkal szemben. A területen lévő holtmedrek kedvező ökológiai állapotban való megőrzésének stratégiájának kidolgozása. A jelenleg folyó, gyorsuló ütemű biotikus és abiotikus öregedés ellen konzervációs intézkedések kidolgozása és foganatosítása;
- A még jó ökológiai állapotban lévő hullámtéri gyepek rendszeres, okszerű hasznosítását hosszú távon (legeltetés, kaszálás) meg kell oldani, a beerdősítés csak legvégső esetben, és akkor is csak természetsszerű erdővé alakítható célállománnyal fogadható el.
- Az inváziós növények nagy kiterjedésű homogén állományait (főként a gyalogakácosok), rendszeres kaszálással gyepeként kell fenntartani, vagy át kell alakítani természetsszerű erdővé.
- A területen található erdők esetében javasolt a véderdő funkciót előtérbe helyezni a gazdasági rendeltetéssel szemben.
- A keményfa ligeterdők esetében fokozatos átállás valamely folyamatos erdőborítást biztosító művelési módra.
- Tájédegen fafajú állományok fokozatos átalakítása természetsszerű erdőállományokká.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv. Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon

keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A Felső-Tisza Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 12 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2013-ban tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határ követő egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezelések, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

3.2.1.1. Kezelési egységek

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: Földutak, műutak, hidak, vasutak, ruderalis területek, települési belterületek, tanyák, erdészházak, gátórházak, üdülőházak, határátkelő, a Tiszadobi Gyermekotthon parkja, depóniák, partstabilizálás miatt kialakított betonozott területek, töltésfelújítás aktuális helyszínei, csupasz anyagnyerők, duzzasztómű, karámok, strandok, kompkikötők, szivattyúházak, telephelyek, sportpályák, TSZ-majorok, kempingek, turistapihenők, a Tiszalöki Erőmű üzemi területe, vízügyi épületek, zsilipek. Jellemző a mesterséges, vagy taposott, tiport talajfelszín, a gyomosodás, egy részük vetett, kezelt gye. Elszórtan mindenfelé előfordulnak a Natura 2000 területen belül. A kezelési egység összes kiterjedése mintegy 212 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), fiatal parlag és ugar (T10), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), fűznyár ártéri erdők (J4), kertvárosok, szabadidős létesítmények (U2), falvak, falu jellegű külvárosok (U3), telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók (U4), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (U7), folyóvizek (U8), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező (GY107). (Magyarázat: az ide tartozó, nagyrészt antropogén eredetű területek nagy részének van gyepes része, ezekre vonatkozik az előírás)
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108).
- Élőhelyrekonstrukció (GY118). (Az anyagnyerőkre vonatkozik, lásd az „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok” pontban és a 3.2.2 fejezetben)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Az illegális anyagnyerők esetében javasolható a felszámolás (betemetés) lehetőségének vizsgálata, esetlegesen az állatbarát kisvizes élőhellyé történő átalakítása. ill. a hullámtéri vizes élőhelyek hálózataiba történő bekötés lehetőségének vizsgálata. Előbbi abban az esetben lehetséges, amennyiben nem bizonyosodik be védett madárfaj (pl. partifecske) fészkelése a területen.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem mérülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területek esetében is szükséges a fenntartó kezelések alkalmazása. A megadott kezelési módszerekkel megakadályozható a gyomosodás.

Az úgynevezett őszi tisztító kaszálás már nem akadályozza meg számos gyomfaj termésképzését és terjedését. Emiatt javasoljuk, hogy korábban, a virágzás kezdetén legyen a megfelelő helyeken gyommentesítő kaszálás. Szükség esetén ezt meg kell ismételni.

Az illegális anyagnyerők felszámolása a jelölő értékek kiterjedésének növelése érdekében szükséges.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület kaszálással-legeltetéssel fenntartott gyepterületei: mocsárrétek, üde kaszálók, ártéri magaskórósok, magassásosok, vetett gyepek, jellegtelen száraz és nedves gyepek, homokon és löszön kialakult sztyeppfoltok, esetleg legeltetett-kaszált vizes élőhelyek, illetve ezek becserjésedett állományai, mezsgyék, őshonos fajokból álló cserjések. Ide tartoznak az árvízvédelmi töltések is. A terület teljes kiterjedéséhez képest arányuk alacsony (3813 ha), hosszú szakaszokon csak az árvízvédelmi töltéseken jelennek meg. Nagyobb kiterjedésű gyepek Tiszalök, Rakamaz, Balsa, Gávavencsellő hullámterein találhatók (ezek egyébként a jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) fő előfordulási területei is), fentebb inkább szórványosnak mondhatók, főleg Záhony fölött. Kis részük országos jelentőségű védett terület, a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet, a Tiszatelek-Tiszaberceli ártér Természetvédelmi Terület és a Tiszadobi ártér Természetvédelmi Terület része.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zsombékoló magassárrétek (B5), mocsárrétek (D34), ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet (D6), franciaperjés rétek (E1), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), homoki sztyeprétek (H5b), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), vetett gyepek, füves sportpályák (T5)
- Natura 2000 élőhelyek: folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440), síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430) (részben), sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510), pannon homoki gyepek (6260*), síksági pannon löszgyepek (6250*)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet, továbbá a Tiszatelek-Tiszaberceli Ártér Természetvédelmi Terület Természetvédelmi Kezelési Terve és a Tiszadobi Ártér Természetvédelmi Terület Természetvédelmi Kezelési Terve előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Fogasolás nem megengedett (GY09).
- Tárcsázás nem megengedett (GY10).
- Hengerezés nem megengedett (GY11).
- Gyepszellőztetés nem megengedett (GY12).
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet (GY24).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező (GY30).
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- Villanypásztor csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság írásos véleménye alapján alkalmazható (GY57).
- A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át (GY61).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár) (GY70).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).

- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani (GY103). (Magyarázat: az előírás a haris (*Crex crex*) miatt került be.)
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY117)
- A legelészkizárt területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani (GY122)
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos (GY116).
- A fás legelő fáinak felújítását a megjelenő újulat megőrzése, vadak és legelő állatok elleni megvédésével biztosítani kell (GY123).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén található gyeptípusok csak kaszálással-legeltetéssel tarthatók fenn. A hullámtéren jelentős a spontán cserjésedés-erdősödésre való hajlam, a kezeletlen gyepek néhány év alatt képesek átalakulni, és főképp idegenhonos inváziós cserje- és fajok (gyalogakác/*Amorpha fruticosa*/, zöld juhar/*Acer negundo*/) lepik be őket. A teljes becserjésedés meggátolása a jelölő gyepei élőhelyek kiterjedésének fennmaradása érdekében szükséges, azonban a ligetes megjelenés fenntartása, cserjék és fák meghagyása szükséges.

A cserjésedés visszaszorítása és a legeltetés mértékének korlátozása a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) érdekeit figyelembe véve szükséges.

Ugyancsak szükséges az jelentős természetvédelmi értékű egykori fás legelők fenntartása. A kaszálás és a legeltetés előírt korlátozásai a gyepek jó állapotban való fenntartását hivatottak szolgálni.

Haris (*Crex crex*) jelenléte esetén a kaszálás halasztása a sikeres költés feltétele.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 területen található erdők, facsoportok, erdősávok és fasorok, illetve erdei nyiladékok. Összességében a kezelési egység kiterjedése igen jelentős (13046 ha). Az állományok nagy része puhafás ültetvény, idegenhonos és hazai fajok is jellemzőek, vannak spontán vetényült puhafások is. Értékesek a keményfás állományok (főképp Vásárosnamény, Tizzaszalka, Mezöladány, Zemplénagárd, Tizacsermely, Tizakarád, Gávavencsellő, Taktakenéz, Tizadob), kevés gyertyános-tölgyes is van (Tizacsermely, Szabolcsveresmart).

Ezekon kívül kisebb arányban akácok, fenyvesek, fekete diósok is előfordulnak. A kezelési egység egy része országos jelentőségű védett természeti terület, a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet, a

Tiszatelek-Tiszaberceli ártér Természetvédelmi Terület és a Tiszadobi ártér Természetvédelmi Terület része. A kezelési egység nagy része szerepel az Országos Erdészeti Adattárban.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: láp- és mocsárerdők (J2), folyómenti bokorfüzesek (J3), fűz-nyár ártéri erdők (J4), keményfás ártéri erdők (J6), gyertyános-kocsányos tölgyesek (K1a), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), őshonos fafajú fiatalosok (P1), újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés (P3), parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával (P6), vágásterületek (P8), akácültetvények (S1), nemesnyárasok (S2), egyéb ültetett tájidegen lombos erdők (S3), egyéb ültetett tájidegen fenyvesek (S5), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), jellegtelen üde gyepek (OB), nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), üde és nedves cserjések (P2a), lágyszárú özönfajok állományai (OD)
- Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)*, keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmenion minoris*) (91F0), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-sal (91G0)* (részben)
- Az érintett erdőrészek listája a megalapozó dokumentáció 1.3.3.2 Erdészet c. fejezetében található.

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- vonatkozó erdőterv rendeletek, körzeti erdőtervek: Rétköz-Beregi körzet körzeti erdőterve (érvényes: 2013.01.01 - 2022.12.31.) ügy száma: 11949/14/2011, kelt: 2013. október 7. Nyíregyházi erdészeti tervezési körzet második erdőterve (érvényes: 2008.01.01 - 2017.12.31.) törzskönyvi szám: 36/2008, kelt: 2009. június 10. Tiszavasvári erdészeti tervezési körzet második erdőterve (érvényes: 2006.01.01 - 2015.12.31.) törzskönyvi szám: 19/2006, kelt: 2007.04.25. Bodrogi erdészeti tervezési körzet második erdőterve (érvényes: 2008.01.01 - 2017.12.31.) törzskönyvi szám: 9/2008, kelt: 2008. szeptember 1. Szatmár- Nagyecsed erdészeti tervezési körzet erdőtervének elkészítési határideje: 2015.12.31.
- Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni
- Védett természeti területen fekvő erdők esetében további kötelező előírásokat tartalmaznak a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet, a Tiszatelek-Tiszaberceli Ártér Természetvédelmi Terület és a Tiszadobi Ártér Természetvédelmi Terület kezelési tervei

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében (E01). (Magyarázat: kiemelkedő jelentőséggel bírnak Vásárosnamény, Tiszaszalka, Mezöladány, Zemplénagárd, Tiszacsermely, Tiszakarád, Gávavencsellő, Taktakenéz, Tiszadob olyan keményfás ligeterdei, amelyek nem védettek, a gyertyános-tölgyesek Tiszacsermely és Szabolcsveresmart külterületén, a bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*) tradicionális lelőhelyei, az erdőlakó fokozottan védett madárfajok tradicionális fészkelőterületei az átfedő különleges madárvédelmi területek miatt)
- A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával) (E11).
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése (E05). (Kivétel a sokbordás futrinka (*Carabus hampei*) előfordulási területei, lásd a 3.2.3. sz. „Fajvédelmi intézkedések” fejezetben).
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése (E06). (Kivétel a sokbordás futrinka (*Carabus hampei*) előfordulási területei, lásd a 3.2.3. sz. „Fajvédelmi intézkedések” fejezetben).
- Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása (E17). (Magyarázatát lásd a „kezelési javaslatok indoklása” fejezetben).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18). (Magyarázatát lásd a „kezelési javaslatok indoklása” fejezetben).
- Fokozottan védett madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása (E20). (Magyarázat: főképp a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), békászó sas (*Aquila pomarina*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), barna kánya (*Milvus migrans*) madárfajok miatt szükséges)
- Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása (E47).
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal (E51). (Magyarázat: A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. Alkalmazandó fafajok puhafaligetekben leginkább a fehér fűz, fehér nyár, fekete nyár, szürke nyár, keményfaligetekben a kocsányos tölgy, magyar kőris, mezei szil, mezei juhar. Kivétel a sokbordás futrinka (*Carabus hampei*) előfordulási területei, lásd a 3.2.3. sz. „Fajvédelmi intézkedések” fejezetben).
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása (E29). Kivétel a sokbordás futrinka (*Carabus hampei*) előfordulási területei, lásd a 3.2.3. sz. „Fajvédelmi intézkedések” fejezetben
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is (E30).
- Mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására (E72).
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé – a díszes tarkalepke védelmében – legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel)(E14). (Magyarázat: a Natura 2000 területen egyetlen erdőtömbre, a taktakenézi Szent-erdőre vonatkozó előírás. A díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) populációi számára kedvező állapotok tartós fenntartásához szükség van beavatkozásokra)

- Szóró, szóó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki (VA01).
- A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni (VA02).
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása (E69).

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk az élőhelyek vízellátásának javítását, továbbá a tájidegen fajok kiszelektálását, az inváziós fa- és cserjefajok irtását, illetve a böhöncösödés elősegítését tisztások nyitásával.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Rendszeres fahasználatot nem javasolunk a kis területű faállományokban. A fasorok esetében tekintettel kell lenni arra a Szatmár-Beregi TK, a Tiszatelek-Tiszaberceli ártér TT és a Tiszadobi ártér TT kezelési tervében szereplő javaslatra, miszerint a búvó-, táplálkozó- és szaporodóhelyként szolgáló bokrokat meg kell őrizni, ill. növelni területarányukat, különösen a táblaszegélyeken és a homogén mezőgazdasági területeken.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A gazdálkodáshoz köthető előírás javaslatok mindegyike vonatkozik a nem védett erdőrészekre, míg a védett erdőrészekre azok a javaslatok, amelyek nincsenek benne a természet védelméről szóló törvényben.

Az előírás-sorokat a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet, a Tiszatelek-Tiszaberceli ártér TT és a Tiszadobi ártér TT kezelési terveivel összhangban határoztuk meg.

A tájidegen fajok lecserélése hazai fajokra általános természetvédelmi célkitűzés. Törekedni kell arra, hogy a sokbordás futrinka (*Carabus hampei*) előfordulási területeinek (Magosliget és Gulács közötti akácelegyes erdőrészek) kivételével az összes erdőállomány valamely természetszerűnek minősülő jelölő élőhellyé alakuljon. Az üde, vegyes életkorú és idős fákat, valamint holt faanyagot is tartalmazó erdők továbbá igen fontosak számos gerinctelen állatfaj állományának fennmaradásához, ilyenek pl a közösségi jelentőségű xilofág bogarak (skarlábogár (*Cucujus cinnaberinus*)), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*).

A cserjés-magaskórós üde erdőszegélyek fenntartása a közösségi jelentőségű, és Magosliget külterületén kimutatott sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) miatt is fontos az előírás-sorban megjelölt díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) mellett. A vadlétszám csökkentés is indokolt, mivel a jelenlegi vadlétszám a jelölő erdőtársulások cserje- és gyepszintjét károsítja, ez a jelölő értékek közül főképp a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) táplálkozási lehetőségét korlátozza. Továbbá a tiszabecsi, tiszakóródi hullámtéri erdőkben, illetve a Bagiszegei erdőben a vaddisznó a csigafogyasztás miatt veszélyezteti a jelölő bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*) állományait is.

A kezelési egységben megkülönböztetünk fasorokat is, amelyek összességében eléggé nagy területet borítanak. Ezekre is vonatkoztatjuk, hogy ezekben a spontán teret nyerő idegenhonos fajok állományainak kialakulását meg kell akadályozni, és a fahasználatok során törekedni kell arra, hogy idős hazai faegyedek mindig maradjanak.

A kis területű faállományok a 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról értelmében fásításnak minősülnek, így lehetőség van a legeltetésükre is. A gyenge termőhelyi adottságok miatt rendszeres faanyaggyerésre nem alkalmasak ezek a fásítások, mivel évi fatömeg-növekményük minimális.

KE-4 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** szántóföldek, ugarok, csemetekertek, intenzív gyümölcsösök, ártéri kiskertek. Kiterjedésük a Natura területhez képest viszonylag nagy (5763 ha), egyes hullámtéri részek túlnyomó részt szántók (pl. Tarpa, Gulács, Tiszabездé, Tuzsér, Szabolcsveresmart, Ibrány, Tiszaeszlár, Csobaj külterületén). A szántók nagy részének művelési ága valóban szántó, de ide tartoznak olyan elszántások és beszántások, kisebb szántódarabok is, amelyek eredeti művelési ága rét-legelő.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: nedves felszínek természetes pionír növényzete (I1), egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), zöldség- és dísznövénykultúrák, melegházak (T3), extenzív szántók (T6), intenzív szőlők, gyümölcsösök és bogyós ültetvények (T7), extenzív szőlők és gyümölcsösök (T8), kiskertek (T9), fiatal parlag és ugar (T10), csemetekertek, faiskolák, kosárkötő fűz ültetvények (T11)
- Natura 2000 élőhelyek: Oligo-mezotróf állóvizek *Littorelletea uniflorae* és/vagy *Isoetoneanojuncetea* vegetációval (3130)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos (SZ13).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni (SZ37).
- Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel (SZ55). (Magyarázat: az elszántott területrészekre vonatkozik, lásd az „élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében a szántókon az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek.

A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (szántóból gyepé, illetve erdővé alakulnak).

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

- Öshonos fafajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges (SZ58). (Magyarázat: javasoljuk annak a vizsgálatát, hogy hol lehetséges a Natura területen lévő szántók erdősítése művelési ág váltással.)

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhelyek (folyóvölgyek mocsárrétjei – 6440) állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges.

A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (az elszántások szántóból gyeppe alakulnak, a szántók pedig akár erdővé).

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Tisza középvízi medre, valamint a Szamos igen rövid torkolati szakaszának medre is, mely a Felső-Tisza) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen belül található. Az egység kiterjedése jelentős, 2940 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: folyók, áramló vizű csatornák hínárnövényzete (Ab), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), jellegtelen üde gyepek (OB), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), folyómenti bokorfüzesek (J3), nedves felszínek természetes pionír növényzete (I1), folyóvizek (U8)
- Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0) (kis részben), iszapos partú folyók részben *Chenopodion rubri*, és részben *Bidention* növényzettel (3270) (részben)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

A kezelési egységre vonatkozóan nem adhatók meg önkéntesen vállalható előírások.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A kezelési egység kezeléséhez gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat teszünk, és azokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben indokoljuk.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységbe tartoznak a Natura 2000 területen található szentély jellegű holtmedrek. A kezelési egységbe tartozó holtmedrek nevét és jellemzőit az alábbi táblázat tartalmazza.

Sorszám	Holtmeder neve	Település	Kialakulás módja	Elhelyezkedés	
				part	védműhöz képest
1	Tiszadobi Holt-Tisza	Tiszadob	szabályozás	bal	hullámtér
2	Szöglegelői Holt-Tisza	Tiszaeszlár, Tiszanagyfalu	szabályozás	bal	hullámtér
3	Morotva-tó	Tímár	természetes	bal	hullámtér
4	Remeteszugi Holt-Tisza	Gávavencsellő	szabályozás	jobb	hullámtér
5	Marótzugi Holt-Tisza	Gávavencsellő	szabályozás	bal	hullámtér
6	Apátszögi Holt-Tisza	Tiszatelek, Ibrány	szabályozás	bal	hullámtér
7	Pallószögi Holt-Tisza	Dombrád, Cigánd	szabályozás	bal	hullámtér
8	Rózsásdűlői Holtág	Mátyus	szabályozás	jobb	hullámtér
9	Kertalja-Tóháti (Ladányi) Holtág	Mezőladány	szabályozás	bal	hullámtér
10	Meseszegi Holt-Tisza	Tiszakerecseny	természetes	jobb	hullámtér
11	Foltos-kerti Holt Tisza	Jánd, Olcsvaapáti	szabályozás	jobb	hullámtér
12	Boroszlókerti Holt-Tisza	Jánd, Gulács	szabályozás	jobb	hullámtér
13	Nagyszegi morotva	Jánd, Gulács	természetes	jobb	hullámtér
14	Helmecezei Holt-Tisza	Tarpa	természetes	jobb	hullámtér

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), úszólápok, tűzeges nádasok és télisásosok (B1b), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zsombékoló magassásrétek (B5), jellegtelen üde gyepek (OB), üde és nedves cserjések (P2a), állóvizek (U9)

- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150) (részben), iszapos partú folyók részben *Chenopodion rubri*, és részben *Bidention* növényzettel (3270) (részben)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Védett természeti területen fekvő holtmedrek esetében további kötelező előírásokat tartalmaznak a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet, a Tiszatelek-Tiszaberceli Ártér Természetvédelmi Terület és a Tiszadobi Ártér Természetvédelmi Terület kezelési tervei.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a szentély jellegű holtmedrek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác *Amorpha fruticosa*/, zöld juhar *Acer negundo*/, amerikai kőris *Fraxinus pennsylvanica*/) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19). (Magyarázat: az idegen honos halfajokkal, ill. a horgász helyek kialakításával kapcsolatos kezelési javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben fejtjük ki a részletesen a haltelepítés, ill. a horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok alatt)
- Élőhelyrekonstrukció (V63).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben a vízvisszatartás, ill. az élőhelyrekonstrukció címszavak alatt mutatjuk be.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A kezelési egység kezeléséhez gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat teszünk, és azokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben a partkezelés címszó alatt mutatjuk be.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben indokoljuk.

KE-7 kezelési egység

- (1) Meghatározása:** A kezelési egységbe tartoznak a Natura 2000 területen található 5 ha-tól nagyobb vízfelületű tartós vízborítású holtmedrek. A kezelési egységbe tartozó holtmedrek nevét és jellemzőit az alábbi táblázat tartalmazza.

Sorszám	Holtmeder neve	Település	Kialakulás módja	Elhelyezkedés	
				part	védműhöz képest
1	Tiszadada Holt-Tisza	Tiszadada	szabályozás	bal	hullámtér
2	Taktabáji Holt-Tisza (Báji sarok)	Prügy, Taktabáj, Tiszadada	szabályozás	jobb	hullámtér
3	Csobaji Holt-Tisza (Csobaji kifli)	Csobaj	természetes	jobb	hullámtér
4	Tiszalök-Csobaji Holt-Tisza	Tiszalök, Csobaj	szabályozás	jobb	hullámtér
5	Tiszalöki Holt-Tisza	Tiszalök, Tiszatardos	szabályozás	bal	hullámtér
6	Kis-Morotva (Tiszanagyfalu)	Tiszanagyfalu	természetes	bal	hullámtér
7	Nagy-Morotva (Tiszanagyfalu-Rakamaz)	Tiszanagyfalu, Rakamaz	természetes	bal	hullámtér
8	Aranyosárok	Rakamaz	szabályozás	bal	hullámtér
9	Kántor-tó	Tímár	szabályozás	bal	hullámtér
10	Szabolcsi Kis-Tisza holtág	Szabolcs	szabályozás	bal	hullámtér
11	Kenézlői (Kaposztászug) Holt-Tisza	Kenézlő	szabályozás	jobb	hullámtér
12	Kacsa-tó	Gávavencsellő	szabályozás	bal	hullámtér
13	Tiszakarádi Holt-Tisza	Tiszakarád	szabályozás	jobb	hullámtér
14	Tiszacsermelyi Holt-Tisza	Tiszakarád, Tiszacsermely	szabályozás	jobb	hullámtér
15	Várszögi Morotva	Szabolcsveresmart	természetes	bal	hullámtér
16	Bodonyzógi Holt-Tisza	Komoró, Tuzsér	szabályozás	bal	hullámtér
17	Kerek Holt-Tisza	Tiszabездéd	természetes	bal	hullámtér
18	Lónyai Holt-Tisza	Lónya, Tiszaogyorós, Mándok	szabályozás	jobb	hullámtér
19	Újkenézi Morotva	Újkenéz	természetes	bal	nyárigáttal védett ártér
20	Bagi (Keskeny) Holt-Tisza	Vásárosnamény, Kisvarsány	természetes	jobb	hullámtér

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zsombékoló magassásrétek (B5), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen üde gyepek (OB), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), üde és

nedves cserjések (P2a), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), állóvizek (U9)

- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150), iszapos partú folyók részben *Chenopodion rubri*, és részben *Bidention* növényzettel (3270)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a holtmedrek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác *Amorpha fruticosa*/, zöld juhar *Acer negundo*/, amerikai kőris *Fraxinus pennsylvanica*/) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19). (Magyarázat: az idegen honos halfajokkal, ill. a horgász helyek kialakításával kapcsolatos kezelési javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben fejtjük ki részletesen a haltelepítés, ill. a horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok alatt)
- Élőhelyrekonstrukció (V63).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben a vízvi sszatartás, ill. az élőhelyrekonstrukció címszavak alatt mutatjuk be.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A kezelési egység kezeléséhez gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat teszünk, és azokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben a partkezelés címszó alatt mutatjuk be.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben indokoljuk.

KE-8 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységbe tartoznak a Natura 2000 területen található 5 ha-tól kisebb vízfelületű tartós vízborítású holtmedrek, az időszakos, ill. alkalmi vízborítású erősen feltöltődött holtmedermaradványok, a csatornák, a kubikgödrök, ill. az egyéb kistó, valamint mocsár jellegű vizes élőhelyfoltok.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek (B4), nem zsombékoló magassásrétek (B5), ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet (D6), nedves felszínek természetes pionír növényzete (I1), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen üde gyepek (OB), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), folyómenti bokorfüzesek (J3), fűz-nyár ártéri erdők (J4), üde és nedves cserjések (P2a), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), folyóvizek (U8), állóvizek (U9)
- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150), iszapos partú folyók részben *Chenopodion rubri*, és részben *Bidention* növényzettel (3270), síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Legeltetési sűrűség 0,1-0,2 ÁE/ha (GY39).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67). (Magyarázat: a legeltetés a vizes élőhelyek kiszáradása után lehetséges, ez nem minden évben valósul meg. Különösen a szegélynövényzetben terjedő inváziós növényfajok visszaszorításában és a mélyedésekben esetenként tömegesen megjelenő inváziós lágyszárúak [pl.: szerbtövis fajok (*Xanthium spp.*)] visszaszorításában van szerepe ennek a kezelésnek.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19). (Magyarázat: az idegen honos halfajokkal kezelési javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben fejtjük ki részletesen a haltelepítés címszó alatt)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a vizes élőhelyek szegélyéről javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác *Amorpha fruticosa*/, zöld juhar *Acer negundo*/, amerikai kőris *Fraxinus pennsylvanica*/) eltávolítását.)
- Élőhelyrekonstrukció (V63).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben a fokgazdálkodás lehetőségének kialakítása a hullámtéri vizes élőhelyeken c. bekezdésben mutatjuk be.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A kezelési egység kezeléséhez gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat teszünk, és azokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben a partkezelés címszó alatt mutatjuk be.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben indokoljuk.

KE-9 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységbe tartoznak a Natura 2000 területen található extenzív művelésű gyümölcsösök közül a legértékesebb állományok, ezek vélhetően igen régi eredetűek, nagy részük hullámtéri. Tiszabecs, Tarpa, Kisar, Gulács, Tizzaszalka, Nagyvarsány, Zemplénagárd, Dombrád, Tiszalök külterületein fordulnak elő. Kultúrtörténeti jelentőségük is magas. Összes kiterjedésük 136 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök (P7)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Kizárólag kaszálással történő hasznosítás (GY20).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett (SZ19).
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Vizsgálni szükséges, hogy van-e lehetőség az élőhelytípus kiterjedésének növelésére, főképp szántókon vagy másodlagos/jellegtelen gyepeken. További javaslat az esetleg meglévő extenzív gyümölcsösök fokozatos átalakítása a tájhonos fajták arányának emelésével. Továbbá vizsgálni szükséges, hogy van-e mód az előregedő gyümölcsfák pótlására.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Az igen magas tájképi és kultúrtörténeti értékű gyümölcsösök fenntartása kiemelt feladat, azért is, mert a tiszabecsi hullámtéren a jelölő bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*) is előfordul bennük.. Fenntartásukhoz szükséges a szukcessziós folyamatok meggátolása.

KE-10 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységbe tartoznak a Natura 2000 terület homogén lágyszárú inváziós állományai. Főképp a vadcsicsóka (*Helianthus cf. tuberosus*), magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), lándzsás őszirózsa (*Aster lanceolatus*) és a selyemkóró (*Asclepias syriaca*) állományai tartoznak ide. Összes kiterjedése 74 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: jellegtelen üde gyepek (OB), lágyszárú özönfajok állományai (OD), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező (GY105).
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül (GY109).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk a területen található homogén, lágyszárú inváziós állományok irtását, majd fokozatos fás legelővé történő alakítását, lehetőleg őshonos fafajokkal.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Ezek a területek igen jelentős gócpontjai az inváziós fertőzésnek a hullámtéren. Hosszú távon ezek a fajok a legtöbb természetes hullámtéri élőhelyet képesek lerontani. A hullámtérre vonatkozó természetvédelmi kezelési tervek megfogalmazása szerint „az inváziós ill. agresszív terjedésre hajlamos növényfajok elszaporodását kaszálással, cserjeirtással, szárzúzással ill. legeltetéssel kell megakadályozni”.

KE-11 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységbe tartoznak a Natura 2000 terület homogén inváziós cserjés állományai, a sűrű gyalogakácosok és a még inkább cserjés megjelenésű gyalogakácos-zöld juharos vagy más elegyes állományok. Összes kiterjedése mintegy 900 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), nem őshonos fajok spontán állományai (S6), őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), lágyszárú özönfajok állományai (OD), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), üde és nedves cserjések (P2a), őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező (GY26).
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges (GY27).
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell (GY108).
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül (GY109).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk a területen található homogén, lágyszárú inváziós állományok irtását, majd fokozatos fás legelővé történő alakítását, lehetőleg őshonos fajokkal.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Vizsgálni szükséges, hogy a kezelési egység területén hol lehetséges erdőtelepítést végezni, amely hosszú távon vélhetően a leginkább szolgálná az inváziós cserjés megszüntetését, az erős árnyékoló hatás miatt.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem mérülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A hullámtéri homogén vagy elegyes gyalogakácos cserjések igen jelentős problémát jelentenek, mivel a faj vitalitása miatt csak igen nagy nehézségek árán szorítható vissza. Ennek az is az oka, hogy a magbankban óriási mennyiségben van jelen a magja, illetve az ismétlődő áradások újra és újra

szétterítik a propagulumokat. A virágzó és termést érlelő állományok tehát igen jelentős gócpontjai az inváziós fertőzésnek a hullámtéren. Hosszú távon ezek a fajok a legtöbb természetes hullámtéri élőhelyet képesek lerontani. A hullámtérre vonatkozó természetvédelmi kezelési tervek megfogalmazása szerint „az inváziós ill. agresszív terjedésre hajlamos növényfajok elszaporodását kaszálással, cserjeirtással, szárzúzással ill. legeltetéssel kell megakadályozni”.

Véleményünk szerint a gyalogakácos cserjéseket gyeppé vagy erdő irányába is érdemes lenne átalakítani, attól függően, hogy milyen környezetben vannak. Amennyiben a cserjést erdő veszi körül és a kiterjedése sem nagy érdemes erdőt telepíteni, felújítani a helyén. Amennyiben a gyalogakácos nagyobb gyeppé becserjésedéssel keletkezik, érdemes újra gyepké alakítani (sok gyalogakácos cserjés pl. legelők, kaszálók árokrendszereiben található, ezeket értelemszerűen gyepké lehetne alakítani).

KE-12 kezelési egység

(1) Meghatározása: Sziki magaskórós sziki kocsorddal. Egyetlen folt tartozik ide, (Tiszadob: Ókenéz, töltéssel érintkező mentett oldali gyeppé) többszáz töves sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) állománnyal.

A kezelési egység leválasztását indokolja, hogy a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) állományának hosszú távú megőrzéséhez szükséges a mezőgazdasági tevékenységet a faj igényeivel összehangolni.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: kocsordos-őszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Kizárólag kaszálással történő hasznosítás (GY20).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyeppé állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79).
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell (GY28).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Kaszálás június 30. után lehetséges (GY73).

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) állományaira nézve fokozott veszélyt jelenthet a legeltetés. A lepkefaj populációinak fenntartása szempontjából azt tartjuk a legoptimálisabb megoldásnak, ha a sziki kocsordos gyepek egyáltalán nincsenek legeltetve. Ha tehát van rá mód, úgy biztosítani kell, hogy a faj élőhelyein ne folyjék legeltetés, valamint az élőhely-kezelési módszerek körében a kaszálás, illetőleg a fásszárú vegetáció eltávolítására alkalmazott egyelő tisztítási módszerek ne legyenek legeltetéssel helyettesítve.

A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) élőhelyén lévő sziki kocsordos gyepeket nem kell mindenáron kezelés alá vonni. Ha mindenképpen szükséges, úgy a sávos kaszálás engedélyezhető, de ez egy-egy évben legfeljebb a terület 1/3-át érintse, 3 éves forgó alkalmazásával (vagy esetleg 1/4-ét, 4 éves ciklusokban), mert így minden területrészt "pihen" néhány évet, mindamellett ez elegendő lehet a cserjék terjedésének megakadályozására is. Tekintettel arra, hogy a nőstény lepkék füvek hüvelyébe petéznek, ezért a gyepek egészének tavaszi/kora nyári kaszálása, és a széna összegyűjtése a fiatal hernyók pusztulását, míg az élőhely késő őszi kaszálása a peték megsemmisítését eredményezheti. Mivel továbbá a nőstény példányok leginkább 25-45 cm magasságú – azaz kellően vastag, és erős szárú – füveket választanak a peterakáshoz, ezért a nyár derekán/végén végrehajtott kaszálás sem támogatható akkor, ha a növényzet legalább a rajzási időszak kezdetéig (időjárási körülményektől függően szeptember végéig/október elejéig) nem nő meg ilyen magasságúra. A kezelési egység területén a kaszálást kizárólag a következő időszakban javasoljuk engedélyezni: július 1. – augusztus 20. A magas fűtarlóval történő kaszálás után gyorsabb a növényzet regenerálódása és hamarabb helyreáll az imágók számára optimális, magasabb fűvű élőhelyi struktúra.

3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások

3.2.1.2.1. Tisza és Szamos

A vízgazdálkodást érintő kezelési javaslatok egyik része a Tisza középvízi medrére vonatkozik, amely a **KE-5** kezelési egységet alkotja. Ehhez a kezelési egységhez tartozik a Szamos igen rövid torkolati szakaszának medre is, mely a Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen belül található.

Kezelési javaslatok:

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényének döntő részében ligeterdő jellegű fásszárú szegélyvegetáció található. A vegetációtérkép elkészítésekor ezt a szegélyvegetációt egy egységnek véve értelmeztük és térképeztük. Ennek következtében a középvízi meder és a parti vegetáció élőhelyei kis mértékben részben átfednek. A parti vegetáció változó kiterjedésű és alakú élőhelyfoltjai jellemzően a **KE-3** kezelési egységbe kerültek, emiatt ott jellemezzük részletesen azokat az élőhelyfoltokat is.

Haltelepítés: A Tisza országhatártól Túrig (VOR azonosító: AEQ055), a Tisza Túrtól Szipa-főcsatornáig (VOR azonosító: AEQ054), a Tisza Szipa-főcsatornától Belfő-csatornáig (VOR azonosító: AEQ057), a Tisza Belfő-csatornától Keleti-főcsatornáig (VOR azonosító: AEQ058), valamint a

Tisza Keleti-főcsatornától Tiszabábolnáig (VOR azonosító: AEQ059) terjedő szakasza egyaránt halászati és horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Kanyarulatfejlődési folyamatok lehetőségének kontrollált formában történő biztosítása: A vízügyi kezelés egyik legfőbb célja a középvízi meder stabilizálása, a laterális eróziós tevékenység volumenének minimalizálása. A jelenlegi állapotra jellemző jórészt természetes aszimmetrikus mederkeresztszelvény ellenére javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy vannak-e olyan hullámtér-öblözetek, melyekben lehetőség nyílik arra, hogy a természetes mederfejlődési folyamatoknak nagyobb lehetőséget biztosítsunk. Ha ez az árvízi biztonság számottevő mértékű csökkenése nélkül megvalósítható, akkor javasoljuk, hogy összességében minél több helyen és hosszabb szakaszon biztosítsunk ellenőrzött körülmények között lehetőséget arra, hogy a természetes mederfejlődési, elsősorban laterális eróziós folyamatok, ill. ezek következtében kanyarulatfejlődési és lefűződési folyamatok lejátszódhassanak.

A KE-8 kezelési egységnél kifejtett foggazdálkodás kialakításához kapcsolódva a KE-5 kezelési egység is érintett, mivel a vízkivezetés innen valósul meg. Javasoljuk figyelembe venni a még meglévő egykori természetes fokokat, ill. ezek maradványait, valamint a meglévő egyéb terepalakulatokat (árkokat és természetes vagy mesterséges mélyedéseket) a tervezés során.

Természetközeli esésviszonyok, ill. áramlási viszonyok fenntartása: A kezelési egységbe tartozó Tisza-szakaszon mindenképpen el kell kerülni a jelenlegi duzzasztási szintek emelését, a duzzasztott szakaszok hosszának növekedését, ill. új duzzasztott szakaszok kialakulását.

Természetközeli mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok fenntartása: A kezelési egységbe tartozó Tisza-szakaszon mindenképpen el kell kerülni a mesterséges aljzattípusok (mint pl.: mesterséges kőszórással borított mederfalak) arányának növekedését, ill. a folyó természetes felszíninformáló tevékenységének eredményeként kialakuló felszínformák, úgymint palajok, szigetek, természetes szakadó partfalak emberi okokra visszavezethető megszűnését.

Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében növvő idősebb fák gyökérzete belelóg a középvízi mederbe és számos halfaj, köztük a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) számára is értékes búvóhelyet jelent. A vízbe lógó gyökerek jó lehetőséget biztosítanak a fitofil szaporodási csoportba tartozó halfajok számára az ikrázásra. A fitofil szaporodási csoportba tartozó fajok közé tartozik a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) is.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után.

Kanyarulatfejlődési folyamatok lehetőségének kontrollált formában történő biztosítása: A XIX. sz. második fele óta zajló szabályozási munkálatok követően gyakorlatilag megszűnt, ill. minimálisra csökkent a kanyarulatok túlfelődésének és természetes lefűződésének lehetősége a meglehetősen szűk hullámtéren. A meglévő természetes úton kialakult vagy mesterségesen, átmetszéssel kialakított holtmedrekben zajló tavi szukcessziós folyamatok eredményeként néhány évtizeden belül jelentős részük teljesen elmocsarasodik, ill. feltöltődik. Ennek eredményeként csökken a Tisza és holtmedrei által alkotott vizes élőhelykomplexum élőhelyi heterogenitása. Optimális esetben egy 20-25 km-es Tisza-szakasz mentén a nagy kiterjedésű nyílt vízfelülettel jellemezhető, mély kopolya típusú holtmedrektől, a gyakorlatilag 100% növényzeti borítású, időszakos mocsár vagy lápi jellegű előre-

haladott szukcessziós állapotú holtmedreken át a teljesen beerdősült medermaradványokig szinte minden jelentősebb szukcessziós állapotú élőhely előfordul. A változatosabb élőhelykínálat változatosabb életközösség kialakulására ad lehetőséget.

Természetközeli esésviszonyok, ill. áramlási viszonyok fenntartása: A duzzasztás megváltoztatja a folyó természetes esésviszonyait. A duzzasztó műtárgy fölött kialakuló bögében az áramlási sebesség az eredeti érték töredékére csökken, minek következtében lecsökken a folyó munkavégző képessége. Ez maga után vonja a bögében a finom szemcseméretű üledék, döntően az igen finom szemű homok és az iszapfrakció kiülepedését. Ebből következően a böge feliszapolódik, megváltoznak az eredeti, természetes aljzatviszonyok. A fenti ökológiai környezeti tényezőkben bekövetkező változások következtében megváltozik a bögézett szakasz életközösségének fajösszetétele, ill. az egyes fajok mennyiségi viszonyai. A kifejezetten áramláskedvelő un. reofil fajok egyedsűrűsége lecsökken, a szűkebb toleranciaspektrumú reofil fajok akár teljes mértékben eltűnhetnek a bögézett szakasról. Ugyanez történik a durvább szemcseösszetételű mederanyagot preferáló bentikus fajokkal is. A reofil fajok megritkulásával és eltűnésével párhuzamosan az állóvízi viszonyokat preferáló stagnofil fajok részaránya, mind a fajszám mind az egyedsűrűség vonatkozásában megnövekszik. A stagnofil fajok közül a bögében általában legnagyobb arányban a széles toleranciaspektrumú, országosan gyakori, un. ubikvista fajok térhódítása figyelhető meg.

Természetközeli mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok fenntartása: A mesterséges aljzatok, mint például a kőszórás megjelenésével és arányának növekedésével a folyóvízi élőhely aljzatkinálatában egy új, természetes nem előforduló habitattípus jelenik meg. A folyó természetes életközösségnek nincs olyan tagja, mely kifejezetten ehhez az élőhelytípushoz kötődne, kifejezetten ehhez adaptálódott volna. Ennek ellenére a folyóvízi életközösség megpróbálja birtokba venni az új típusú élőhelyfoltokat. Ebben a kolonizációs folyamatban általában azok a fajok járnak élen, melyek számos környezeti tényezőre nézve tágtűrűsű, jó kompetíciós képességű, generalista fajok. Általában ezen fajok közé tartoznak a folyó életközösségbe emberi tevékenység közreműködésével, gyakran teljesen már biogeográfiai régióból bekerülő adventív és inváziós fajok is. Következésképpen sok esetben a mesterséges aljzattípusok jelentős arányú megjelenése elősegíti az adventív és az inváziós fajok terjedését, térhódítását, minek következtében a folyó eredeti életközösségének mintázata átalakul.

3.2.1.2.2. Hullámtéri állóvizek

A vízgazdálkodást érintő kezelési javaslatok másik része a hullámtéri állóvizekre vonatkozik, amely a **KE-6, KE-7, KE-8** kezelési egységeket alkotja.

A **KE-6** kezelési egységbe tartoznak a Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen található szentély jellegű holtmedrek. A kezelési egységbe tartozó holtmedrek nevét és jellemzőit az alábbi táblázat tartalmazza.

Sorszám	Holtmeder neve	Település	Kialakulás módja	Elhelyezkedés	
				part	védműhöz képest
1	Tiszaadobi Holt-Tisza	Tiszaadob	szabályozás	bal	hullámtér
2	Szöglegelői Holt-Tisza	Tiszaeszlár, Tiszanagyfalu	szabályozás	bal	hullámtér
3	Morotva-tó	Tímár	természetes	bal	hullámtér
4	Remeteszugi Holt-Tisza	Gávavencsellő	szabályozás	jobb	hullámtér

5	Marótzugi Holt-Tisza	Gávavencsellő	szabályozás	bal	hullámtér
6	Apátszögi Holt-Tisza	Tiszatelek, Ibrány	szabályozás	bal	hullámtér
7	Pallószögi Holt-Tisza	Dombrád, Cigánd	szabályozás	bal	hullámtér
8	Rózsásdűlői Holtág	Mátyus	szabályozás	jobb	hullámtér
9	Kertalja-Tóháti (Ladányi) Holtág	Mezőladány	szabályozás	bal	hullámtér
10	Meseszegi Holt-Tisza	Tiszkerecseny	természetes	jobb	hullámtér
11	Foltos-kerti Holt Tisza	Jánd, Olcsvaapáti	szabályozás	jobb	hullámtér
12	Boroszlókerti Holt-Tisza	Jánd, Gulács	szabályozás	jobb	hullámtér
13	Nagyszegi morotva	Jánd, Gulács	természetes	jobb	hullámtér
14	Helmecezei Holt-Tisza	Tarpa	természetes	jobb	hullámtér

Kezelési javaslatok:

Partkezelés: A kezelési egységbe tartozó holtmedrek között található olyanok, melyek esetében a szárazföldi pufferzóna jelentős hosszúságú partszakaszokon hiányzik, vagy nem megfelelő szélességű. Javasoljuk, hogy amennyiben hiányzik, a szentély jellegű holtmedrek esetében legalább a partvonal 75%-a mentén kerüljön kialakításra egy legalább 20 méter széles természetközeli puhafás vagy keményfás ligeterdő jellegű szárazföldi pufferzóna.

A meglévő szárazföldi fásszáru szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszáru fajok találhatók. A holtmedrek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác */Amorpha fruticosa/*, zöld juhar */Acer negundo/*, amerikai kőris */Fraxinus pennsylvanica/*) eltávolítását

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó szentély jellegű holtmedrek jelentős része horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A kezelési egységbe tartozó szentély jellegű holtmedrek jelentős része horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk, hogy a rekreációs jellegű horgászati hasznosítás során mellőzzék a halak etetését, ill. etetett horgász helyek kialakítását. A holtmedrek partvonala mentén a horgász helyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/20 m horgász hely arányt.

Vízvisszatartás: Javasoljuk, hogy a holtmedrek esetében egyedileg kerüljenek felülvizsgálatra a mederhez kapcsolódó mesterséges csatornamedrek, esetleg természetes fok jellegű mélyvonulatok. Amennyiben a holtmederből potenciálisan, vízállástól függően vizet levezető medrek vagy mélyvonulatok küszöbszintjének emelésével növelhető a mederben visszatartott víz térfogata, akkor javasoljuk vízvisszatartó műtárgyak vagy mederelzárások tervezését és megvalósítását. A Boroszlókerti-Holt-Tisza és a Foltos-kerti-Holt-Tisza szentély jellegű holtmedrek esetében már KEOP forrásból valósultak meg ilyen jellegű vízvisszatartó beavatkozások a közelmúltban, míg a Helmecezei Holt-Tisza esetében pedig KIOP forrásból.

Élőhely-rekonstrukció: Javasoljuk, hogy a kezelési egységbe tartozó szentély jellegű holtmedrek esetében a jelenlegi állapot, ill. a holtmedrek élővilágára vonatkozó korábbi biotikai adatok összehasonlító elemzésére alapozva vizsgálják meg annak szükségességét és lehetőségét, hogy részleges vagy több ütemben végrehajtott kotrási jellegű beavatkozásokkal egy korábbi szukcessziós állapot rekonstrukciója történjen meg. Ezen vizsgálati eredmények alapján javasoljuk egy hosszabb távú élőhely-rekonstrukciós program kidolgozását, mely tartalmazza az egyes holtmedrek esetében szük-

ségesnek tartott beavatkozásokat, azok mértékét és távlati időbeni ütemezését. A cél egyértelműen annak elérése, hogy a Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen húzódó Tisza-szakasz mentén egy időben előforduljanak különböző szukcessziós állapotú és az adott szukcessziós állapothoz tartozóan kiváló vagy referenciális ökológiai állapotú egyértelműen természetvédelmi prioritású holtmedrek, melyek magterület funkciót töltenek be a hullámtéri, ill. ártéri életközösségek állóvízi viszonyokat preferáló fajegyütteseinek számára.

Kezelési javaslatok indoklása:

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa és cserjefajok megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek leromlását és átalakulását okozzák.

Egy 20 méter széles ligeterdő jellegű élőhelysáv kialakítása már nagyon jelentős mértékben csökkentheti a holtmedreket övező intenzív hasznosítású szántóföldek, ill. a települések felől érkező diffúz tápanyagterhelés mértékét. Ezzel csökken a kockázata a holtmeder eutrofizációjának, ill. az eutróf és hipertróf állapot kialakulásához kapcsolódó halpusztulásnak, valamint az egész vízi életközösséget érintő degradációnak.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú megjelenése drasztikus mértékben lecsökkenti például a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentőségű élőhelytípus kiterjedését.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A horgászhelyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgászhely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgászhelyek pedig degradált partszakasznak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

Vízvisszatartás: Jelenlegi állapotban a legtöbb szentély jellegű holtmeder nyári vízszintje – különösen aszályos időszakokban – alacsonyabb az ideálisnál, gyakran a medrek jelentős része szárazra kerül. Ezt a problémát bizonyos holtmedrek esetében okozhatja a holtmedreket a Tiszával összekötő csatornák túlzottan alacsony fenékszintje. Így ezek a csatornák a vizet a holtmedrekből a Tisza irányába vezetik le. Ennek megakadályozására szükséges a csatornák fenékszintjét megemelni (pl.: vízvisszatartó műtárgy beépítésével), aminek következtében kellően magasán lehet tartani a holtmedrek vízszintjét, javítani lehet a vízháztartási viszonyokat egy lényegesen kedvezőbb ökológiai állapot kialakításához és fenntartásához. Ugyanakkor, ha csak egy kisebb árhullám jön le a Tiszán, ami a fokokon keresztül közlekedne a holtmedrekkel, a megemelt küszöbszint miatt nem lesz erre képes. Ezért lenne fontos megtalálni a megfelelően strapabíró és üzembiztos vízkormányzó műtárgyat, ami egyfelől lehetővé teszi a kisebb árhullámok vizének a beeresztését, másfelől az apadás beálltával visszatartja a kijutott vizet.

Élőhely-rekonstrukció: A természetes úton kialakult vagy mesterségesen, átmetszéssel kialakított szentély jellegű holtmedrekben zajló intenzív tavi szukcessziós folyamatok eredményeként néhány évtizeden belül jelentős részük teljesen elmocsarasodik, ill. erősen feltöltődik. Ennek eredményeként csökken a Tisza és holtmedrei által alkotott vizes élőhelykomplexum élőhelyi heterogenitása,

csökken az ártéri életközösség állóvízi viszonyokat preferáló fajegyütteseinek élőhelykínálata. Ez a folyamat hosszabb távon mindenképpen a Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület magterületként és ökológiai folyosóként betöltött szerepének, jelentőségének csökkenéséhez vezet.

A **KE-7** kezelési egységbe tartoznak a Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen található 5 ha-tól nagyobb vízfelületű tartós vízborítású holtmedrek. A kezelési egységbe tartozó holtmedrek nevét és jellemzőit az alábbi táblázat tartalmazza.

Sorszám	Holtmeder neve	Település	Kialakulás módja	Elhelyezkedés	
				part	védműhöz képest
1	Tiszadada Holt-Tisza	Tiszadada	szabályozás	bal	hullámtér
2	Taktabáji Holt-Tisza (Báji sarok)	Prügy, Taktabáj, Tiszadada	szabályozás	jobb	hullámtér
3	Csobaji Holt-Tisza (Csobaji kifli)	Csobaj	természetes	jobb	hullámtér
4	Tiszalök-Csobaji Holt-Tisza	Tiszalök, Csobaj	szabályozás	jobb	hullámtér
5	Tiszalöki Holt-Tisza	Tiszalök, Tiszatardos	szabályozás	bal	hullámtér
6	Kis-Morotva (Tiszanagyfalu)	Tiszanagyfalu	természetes	bal	hullámtér
7	Nagy-Morotva (Tiszanagyfalu-Rakamaz)	Tiszanagyfalu, Rakamaz	természetes	bal	hullámtér
8	Aranyosárok	Rakamaz	szabályozás	bal	hullámtér
9	Kántor-tó	Tímár	szabályozás	bal	hullámtér
10	Szabolcsi Kis-Tisza holtág	Szabolcs	szabályozás	bal	hullámtér
11	Kenézlői (Kaposztászug) Holt-Tisza	Kenézlő	szabályozás	jobb	hullámtér
12	Kacsa-tó	Gávavencsellő	szabályozás	bal	hullámtér
13	Tiszakarádi Holt-Tisza	Tiszakarád	szabályozás	jobb	hullámtér
14	Tiszacsermelyi Holt-Tisza	Tiszakarád, Tiszacsermely	szabályozás	jobb	hullámtér
15	Várszögi Morotva	Szabolcsveresmart	természetes	bal	hullámtér
16	Bodonyszögi Holt-Tisza	Komoró, Tuzsér	szabályozás	bal	hullámtér
17	Kerek Holt-Tisza	Tiszabездéd	természetes	bal	hullámtér
18	Lónyai Morotva	Lónya, Tiszaogyorós, Mándok	szabályozás	jobb	hullámtér
19	Újkenézi Morotva	Újkenéz	természetes	bal	nyárigáttal védett ártér
20	Bagi (Keskeny) Holt-Tisza	Vásárosnamény, Kisvarsány	természetes	jobb	hullámtér

Kezelési javaslatok:

Partkezelés: A kezelési egységbe tartozó holtmedrek között található olyanok, melyek esetében a szárazföldi pufferzóna jelentős hosszúságú partszakaszokon hiányzik, vagy nem megfelelő szélességű. Javasoljuk, hogy amennyiben hiányzik, legalább a partvonal 50%-a mentén kerüljön kialakításra egy minimum 10 méter széles természetközeli puhafás vagy keményfás ligeterdő jellegű szárazföldi pufferzóna.

A meglévő szárazföldi fásszárú szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszárú fajok találhatók. A holtmedrek szegélyéről javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác */Amorpha fruticosa/*, zöld juhar */Acer negundo/*, amerikai kőris */Fraxinus pennsylvanica/*) eltávolítását

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó holtmedrek nagy része horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A holtmedrek partvonala mentén a horgász helyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/50 m horgász hely arányt.

Vízvisszatartás: Javasoljuk, hogy a holtmedrek esetében egyedileg kerüljenek felülvizsgálatra a mederhez kapcsolódó mesterséges csatornamedrek, esetleg természetes fok jellegű mélyvonulatok. Amennyiben a holtmederből potenciálisan, vízállástól függően vizet levezető medrek vagy mélyvonulatok küszöbszintjének emelésével növelhető a mederben visszatartott víz térfogata, akkor javasoljuk vízvisszatartó műtárgyak vagy mederelzárások tervezését és megvalósítását.

Élőhely-rekonstrukció: Javasoljuk, hogy a kezelési egységbe tartozó holtmedrek esetében a jelenlegi állapotra, ill. esetleg a holtmedrek élővilágára vonatkozó korábbi biotikai adatok összehasonlító elemzésére alapozva vizsgálják meg annak szükségességét és lehetőségét, hogy részleges vagy több ütemben végrehajtott kotrási jellegű beavatkozásokkal egy korábbi szukcessziós állapot rekonstrukciója történjen meg. Amennyiben természetvédelmi szempontból indokolt a beavatkozás, javasoljuk az egyeztetést a holtmeder kezelőjével/kezelőivel, ill. a kezelésben és hasznosításban érintett egyéb szervezetekkel. Az egyeztetések alapján javasoljuk az érintett medrekre élőhely-rekonstrukciós tervek kidolgozását és megvalósítását. Emellett javasoljuk egy koncepcionális terv kidolgozását, melynek célja annak az optimálisnak nevezhető állapotnak az elérése, hogy minden 20-25 km-es Tisza-szakasz mentén a nagy kiterjedésű nyílt vízfelülettel jellemezhető, mély kopolya típusú holtmedrektől, a gyakorlatilag 100% növényzeti borítású, időszakos mocsár vagy lápi jellegű előrehaladott szukcessziós állapotú holtmedreken át a teljesen beerdősült medermaradványokig szinte minden jelentősebb szukcessziós állapotú élőhely előforduljon.

Kezelési javaslatok indoklása:

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa és cserjefajok megjelenése és terjedése. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek leromlását és átalakulását okozzák.

Már 10 méter széles ligeterdő jellegű élőhelysáv kialakítása is számottevő mértékben csökkentheti a holtmedreket övező intenzív hasznosítású szántóföldek, ill. a települések felől érkező diffúz tápanyagterhelés mértékét. Ezzel csökken a kockázata a holtmeder eutrofizációjának, ill. az eu- és hipertróf állapot kialakulásához kapcsolódó halpusztulásnak, valamint az egész vízi életközösséget érintő degradációnak.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú jelenléte sajnos drasztikus mértékben lecsökkenti például a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentőségű élőhelytípus kiterjedését.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A horgászhelyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgászhely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgászhelyek pedig degradált partszakasznak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

Vízvisszatartás: Jelenlegi állapotban szinte valamennyi Felső-Tisza-menti holtmeder nyári vízszintje – különösen aszályos időszakokban – alacsonyabb az optimálisnál, gyakran a medrek jelentős része szárazra kerül. Ezt a problémát bizonyos holtmedrek esetében okozhatja a holtmedreket a Tiszával összekötő csatornák túlzottan alacsony fenékszintje. Így ezek a csatornák a vizet a holtmedrekből a Tisza irányába vezetik le. Ennek megakadályozására szükséges a csatornák fenékszintjét megemelni (pl.: vízvisszatartó műtárgy beépítésével), aminek következtében kellően magasan lehet tartani a holtmedrek vízszintjét, javítani lehet a vízháztartási viszonyokat egy lényegesen kedvezőbb ökológiai állapot kialakításához és fenntartásához.

Élőhely-rekonstrukció: A természetes úton kialakult vagy mesterségesen, átmetszéssel kialakított holtmedrekben zajló intenzív tavi szukcessziós folyamatok eredményeként néhány évtizeden belül jelentős részük teljesen elmocsarasodik, ill. erősen feltöltődik. Eltűnnek a jelentős kiterjedésű nyílt vízfelülettel, ill. hínárállományokkal jellemezhető mély kopolya típusú holtmedrek. Ennek eredményeként csökken a Tisza és holtmedrei által alkotott vizes élőhelykomplexum élőhelyi heterogenitása, csökken az ártéri életközösség állóvízi viszonyokat preferáló fajegyütteseinek élőhelykínálata. Ez a folyamat hosszabb távon mindenképpen a Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület magterületként és ökológiai folyosóként betöltött szerepének, jelentőségének csökkenéséhez vezet.

A **KE-8** kezelési egységbe tartoznak a Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen található 5 ha-tól kisebb vízfelületű tartós vízborítású holtmedrek, az időszakos, ill. alkalmi vízborítású erősen feltöltődött holtmedermaradványok, a csatornák, a kubikgödrök, ill. az egyéb kistó, valamint mocsár jellegű vizes élőhelyfoltok.

Kezelési javaslatok:

Fokgazdálkodás lehetőségének kialakítása a hullámtéri vizes élőhelyeken: A kezelési egységbe sorolt tartós vízborítású, jelentős területű holtmeder-maradványokban és egyéb hullámtéri vizes élőhelyeken esetében javasoljuk annak megvizsgálását, hogy lehetséges-e összekötni az élő Tisza medrével, továbbá lehetséges-e az összekötő medrekbe elzárás beépítése. Továbbá lehetőség szerint megteremteni a közlekedés lehetőségét a hullámtéri vizes élőhelyek között, és a kisebb árhullámok vizét elvezetni olyan laposokba és mélyedésekbe, ahová „önerőből” nem jutnának el. Magától értetődően ezen vízrendszer elemei folyamatos karbantartást igényelnek, erről szolt hajdan a fokgazdálkodás intézménye is.

Kezelési javaslatok indoklása:

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa és cserjefajok megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után.

Legeltetés: A kezelési egység állandó vízborítás alatt nem álló élőhelyein a tájidegen és inváziós fás- és lágyszárú növényfajok visszaszorítása érdekében javasoljuk a szarvasmarhával történő legeltetést (alacsony legelőnyomás mellett). A területek kiszáradása után, elsősorban a nyári-nyár végén-őszén időszakokra alakulhatnak ki olyan viszonyok, hogy a legeltetéssel történő kezelés megvalósíthatóvá válik.

Fokgazdálkodás lehetőségének kialakítása a hullámtéri kubikokban: A javasolt fejlesztés eredményeként a kezelési egységbe tartozó egyes területeken fokgazdálkodás lenne megvalósítható, melyek a fitofil halfajok halbólcsőei lehetnének a Tisza felső szakasza mentén. Ez javítaná a Tisza felső szakaszának természetes halutánpótlását, a halak szaporodásának feltételrendszerét.

Így a megfelelő vízellátás lehetővé teszi a hajdani ártér életközösségeinek a fennmaradást egy többféle, bár extenzív használatot biztosító gazdálkodási környezetben, aminek működtetéséhez dinamikus szemléletű támogatási rendszer szükségeltetik. Ezt a jelen kilátások szerint legadekvátábban **az agrár-erdészeti rendszerek** lennének képesek megvalósítani, fokgazdálkodás visszaállításával együtt.

Ez esetben pl. a vízterek hasznosítása mellett reálisan számolni lehetne még faanyagtermeléssel ill. a hullámtéri legeltetés lehetőségével. Az utóbbinál a kisméretű családi gazdaságok segítségével olyan mozaikos kezelés lenne megvalósítható, ami a megélhetés mellett a természetvédelem (pl. az inváziós fajok és a gyomosodás visszaszorítása, élőhelyfenntartás) és az árvízvédelem elvárásait (átjárható hullámtér) is tudná teljesíteni egyfajta öko-szociális gazdálkodás keretében.

A fás állomány hullámtéri kiterjedésének növelését – viszonylag kockázatmentesen - a ligetekben és fásításokban történő legeltetés meglétében látom, amivel egyfelől ugyanúgy féken tarthatóak az inváziós fajok, mint egy szántó vagy kaszált gyepek esetében, ugyanakkor pl. biztosítva van a böhöncösödő, odvas fák utánpótlása is.

Emellett a ligetes erdők arányának növekedése az árnyékoló hatásuk következtében valószínűleg kedvezően hat majd a terület páramegtartó képességének javítására, segítve ezzel az „ártéri klíma” fenntartását.

És habár mostanság a hullámtéri legeltetés nem annyira jellemző (a környékünkön szinte egyáltalán nem), az általános szárazodással, a mentett oldali gyepek nyár közepére való kiszáradásával a legelőlikviditás biztosítása érdekében várhatóan lesz rá kereslet.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.

A **KE-1** egység területén az illegális anyaggyűjtés esetében javasoljuk a felszámolás (betemetés) lehetőségének vizsgálatát. Ez abban az esetben lehetséges, amennyiben nem bizonyosodik be védett madárfaj (pl. partifecske) fészkelése a területen. Emiatt egyeztetést igényel az működési területtel érintett Nemzeti Park Igazgatósággal.

A **KE-4** egység területén javasoljuk az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében a kezelési egységre megfogalmazott önkéntesen vállalható előírások betartása. A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (egy része szántóból gyeppé, esetlegesen erdővé alakul).

A **KE-5, KE-6, KE-7 és KE-8** egységek esetében, amelyek a Tisza középvízi medre, illetve az összes állóvíz, vagy vizes élőhely, számos rekonstrukciós elképzelést foglalmaztunk meg a 3.2.1.2. „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” fejezetben. A rekonstrukciós elképzelések többek között a természetes kanyarulatfejlődés megteremtésének lehetőségét, a vízvisszatartás, vízpótlás lehetőségeit tartalmazzák.

A **KE-9** egység esetében vizsgálni szükséges, hogy van-e lehetőség az élőhelytípus kiterjedésének növelésére, főképp szántókon. Továbbá vizsgálni szükséges, hogy van-e mód az előregedő gyümölcsfák pótlására.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A fajok többsége esetében a fajvédelmi intézkedések élőhely-kezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé.

Azonban a sokborda futrinka (*Carabus hampei*) esetében szükség van különleges intézkedésekre. A faj Magyarországon igen lokális elterjedési területű, fokozottan védett státuszú. Védelmének problémáját az adja, hogy a Natura 2000 területen kizárólag akácos elegyes erdőállományokban fordul elő, Magosliget és Gulács között, a hullámtérben. Emiatt szükséges az előfordulási területein (lásd előfordulást bemutató melléklet) az akácos elegyes állományok fenntartása.

Továbbá a jelölő halfajok, különösen a vándorló halfajok (pl. garda (*Pelecus cultratus*)) állományainak fennmaradása érdekében biztosítani szükséges a hosszirányú szabad migrációt a tájba illeszkedő ún. long by-pass halcsatornával a tiszalökiduzzasztó mellett, az eddigi nem működő hallépcső helyett.

A dunai galóca (*Hucho hucho*) állományainak védelme elsősorban ismert ívőhelyeinek (Románia, Ukrajna) védelmével biztosítható.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2013 és 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó rendszer (NBmR) protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 10 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre, erdőkre és vizes élőhelyekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

A jelölő lepkefajok monitorozása NbmR módszertan szerint végezhető.

A sokbordás futrinka (*Carabus hampei*) a jelenlegi ismereteink alapján nem veszélyeztetett az érintett Natura 2000 területen, ezért monitorozását 7-10 évenkénti periódusban lehet meghatározni, melynek során a faj által lakott területrészeken, a megfelelő élőhelyeken, június-júliusban kell elvégezni a talajcspadás mintavételt, minimális csapdaszám (5) alkalmazásával.

A bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*) esetében javasoljuk, hogy a klasszikus felső-tiszai populációk élőhelyeit, a Vásárosnamény: Bagiszegi-erdőt és Tiszabecsi hullámtéri puhafás ligeterdeit vegyék fel az országos monitorozó mintavételi helyek közé. A halak közösségi szinten vizsgáltak, indokolt a közösség felmérése, amely minden jelölő értékre kiterjed, 3-6 éves ismétlés javasolt.

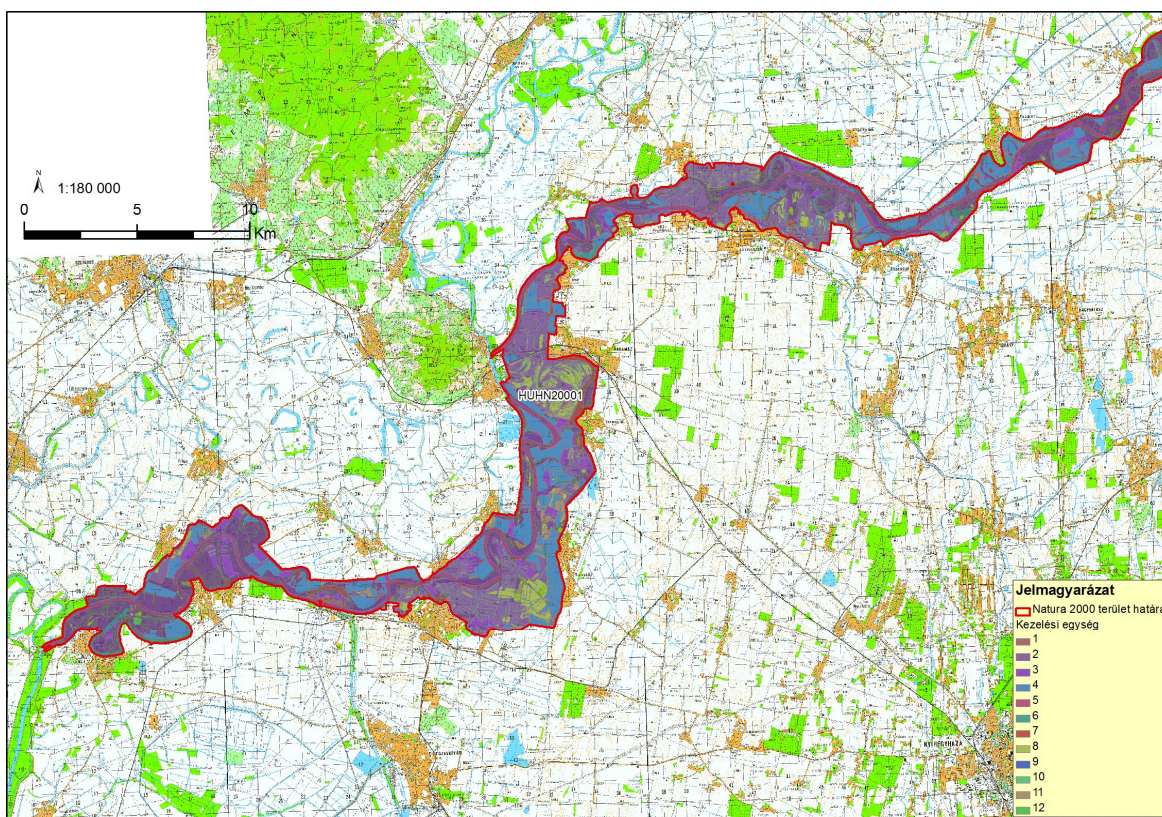
A területen előforduló közösségi jelentőségű kételtű- és hullófajokat (*Triturus dobrogicus*, *Bombina bombina*, *Emys orbicularis*) a NbmR protokoll szerint javasolt monitorozni.

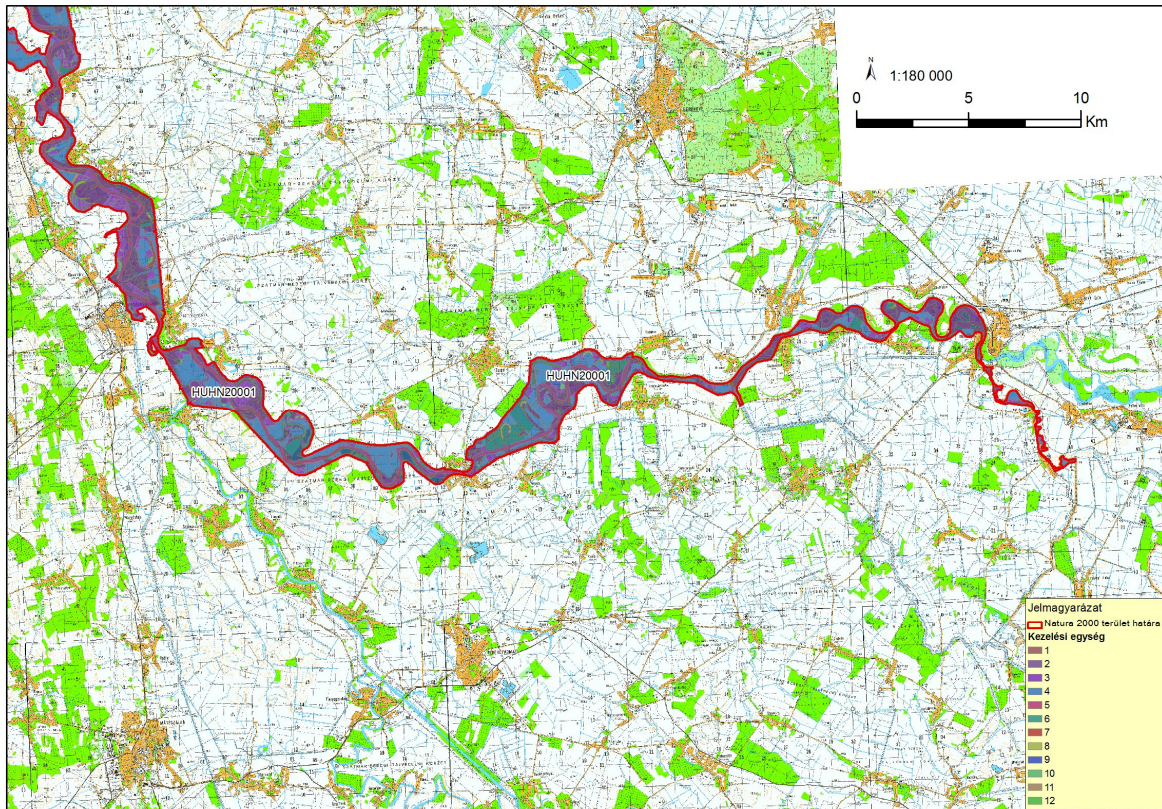
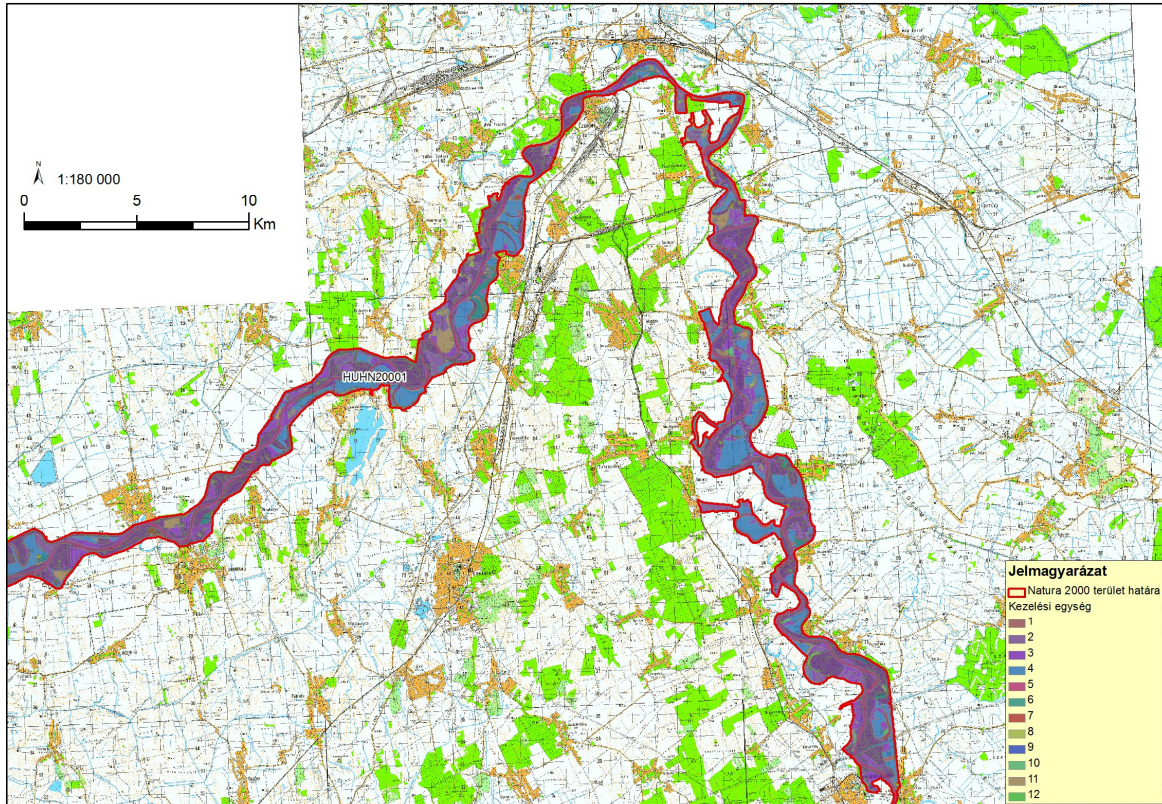
A hódállomány ismétlődő monitorozását célszerű hóolvadás után, lombfakadás előtt végezni, a teljes folyószakaszon.

A vidra (*Lutra lutra*) monitorozása a területen indirekt módszerrel (életnyomok azonosítása) javasolt.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése. (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Felső-Tisza (HUHN20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, továbbá a Felső-Tisza Különleges Madárvédelmi Terület (HUHN10008) és a Szatmár-Bereg Különleges Madárvédelmi Terület (HUHN10001) része, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területeken belül országos jelentőségű védett természeti terület a lápként oltalmat élvező „ex lege” védett terület, melyre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

A tervezési területből 839,25 ha a Tiszadobi-ártér TT része; a vonatkozó jogszabály a 145/2007. (XII.27.) KvVM rendelet a Tiszadobi-ártér természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról.

A tervezési területből 1021,3 ha a Tiszatelek – Tiszaberceli-ártér TT része; a vonatkozó jogszabály a 80/2007. (X.18.) KvVM rendelet a Tiszatelek – Tiszaberceli-ártér természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról.

A tervezési terület 1322 ha-on átfed továbbá az országos jelentőségű Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzettel; a vonatkozó jogszabály a 142/2007. (XII.27.) KvVM rendelet a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról.

Ezen túl a terület az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezetének is része (ld. 1.6. fejezet).

A terület fentiek mellett ramsari területnek is minősül, a területet 2004. 12. 04-én, 22310 ha területtel vették fel a jegyzékbe.

A tervezési terület átfed a Milotai Váriszeg és a Tiszadada Holt-Tisza helyi jelentőségű védett természeti területekkel is.

A tervezési területből 370 ha a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében van. A nemzeti parki vagyongazdálkodási területeken bérlők gazdálkodnak.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Felső-Tisza kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület több fizikai blokkban található.

A fizikai blokkokban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerit tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forint-

összeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészt területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT)

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések zonális természetvédelmi célprogramjai minden esetben egy adott helyen jellemző természet- és környezetvédelmi probléma kezelésére jöttek létre. A program keretében támogatják a területen gazdálkodókat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában olyan gazdálkodási előírásokkal, melyek önkéntes vállalásáért és teljesítéséért területalapú, vissza nem térítendő kifizetés illeti meg a gazdálkodót.

Az igényelhető célprogramok során támogatás igényelhető a szántóföldi növénytermesztés, gyepgazdálkodás, illetve a természetvédelmi célú gyeptelepítés támogatására.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyepterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak. A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Felső-Tisza fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználatra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglevő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Felső-Tisza Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó egyes jelenlegi szabályok felülvizsgálatával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.
- A gyepeként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a vízelvezetés, a feltörés, trágyakiszórás, szálas takarmány tárolásának tilalma, és az inváziós fajoktól való mentesítési kötelezettséget szolgáló eszközök.
- Az erdőterületeken a vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) fásításának tilalmát szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalat alapján ösztönzik a terület-használatot az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési-élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Felső-Tisza Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon (gyümölcsösökön) a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon (gyümölcsösökön) a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyeppé, vagy vizes élőhellyé alakítását ösztönző eszközök.

- A Natura 2000 területen található szántók (gyümölcsösök) és a mellettük található természetközeli élőhelyek (gyepek, mocsarak, lápok) határán védőszegély kialakítását szolgáló eszközök.
- Az elnádásodott, elgyomosodott lápi-lápréti területek kíméletes gyepgazdálkodásra alkalmas állapotba („lápkaszálló”) való alakítását szolgáló eszközök.
- A gyepként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a cserjésedés, fásodás meghatározott (de az egyes területekre differenciált mértékű) visszaszorítását szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A területre vonatkozóan jelenleg nincs folyamatban pályázat.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre vonatkozóan egyéb javaslat nem merül fel.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Kifejtve a 3.4.2. pont alatti táblázatban, összevontan a kommunikáció címzettjeivel.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

<i>Felhasznált kommunikációs eszközök:</i>	<i>A kommunikáció címzettjei:</i>	<i>Időpont, helyszín</i>	<i>Egyéb információ</i>
a) terepbejárás	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2014.08.07. Vásárosnamény	Résztvevők száma: 3
b) falufórum	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2014.08.07. Vásárosnamény	Résztvevők száma: 27
c) önkormányzati közzététel	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2014. augusztus Aranyosapáti, Balsa, Benk, Cigánd, Csobaj, Dombbrád, Döge, Eperjeske, Fényeslitke, Gávavencsellő, Gulács, Győröcske, Gyüre, Ibrány, Jánd, Kenézlő, Kisar, Kisvarsány, Komoró, Lónya, Magosliget, Mátyus, Mezőladány, Milota, Magyar, Nagyvarsány, Olcsva, Olcsvaapáti, Panyola, Paszab, Prügy, Rakamaz, Révleányvár,	Kifüggesztés darabszáma: 73

		Ricse, Szabolcs, Szabolcsveresmar t, Szatmárcseke, Taktabáj, Taktakenéz, Tarpa, Timár, Tiszaadony, Tiszabecs, Tiszabercel, Tiszabezdéd, Tizacsécse, Tizacsermely, Tizadada, Tizadob, Tiszaeszlár, Tizakanyár, Tizakarád, Tizakerecseny, Tizakóród, Tizaladány, Tizalők, Tizamogyorós, Tizanagyfalu, Tizaszalka, Tizaszentmárton, Tizatar dos, Tizatelek, Tiszavid, Tivadar, Tokaj, Tuzsér, Újkenéz, Uszka, Vásárosnamény, Záhony, Zalkod, Zemplénagárd, Zsurk		
d) honlap	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok o) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2013.11.14 -tól folyamatosan	http://www.e-misszio.hu/n2 + facebookon megosztva	
e) érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok	2014. július és augusztus	Kiküldött levelek darabszáma: 136	

f) sajtóesemény (sajtótájékoztató, sajtókonferencia)	a) gazdálkodók b) a Natura 2000 területtel érintett földrészek tulajdonosai és vagyonkezelői e) a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok) egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2013.12.11. 2014.01.30. 2014.07.30.	10 sajtómegjelenés	
--	--	---	--------------------	--

A társadalmi egyeztetés szöveges ismertetése:

1. Falufórum időpont és helyszín egyeztetés történt Vásárosnamény Város Önkormányzatával.
2. A fenntartási terv letölthetővé vált és a véleményezhetőségről cikk jelent meg a kommunikációt végző szervezet honlapján.
3. A fenntartási terv véleményezhetőségéről sajtótájékoztató került megrendezésre, melynek eredményeképpen 10 sajtómegjelenés történt (térsvégi televízió, térsvégi rádió, országos hetilap, megyei napilap, internetes hírportálok).
4. Az érintettek jelentős köre a fenntartási terv társadalmi egyeztetésének folyamatáról, a tervek véleményezhetőségéről, a véleményezés módjairól és határidejéről postai levélben (és amennyiben az elérhetőség rendelkezésre állt, kiegészítő jelleggel e-mailben is) értesítésre került. Az értesítő levelek célcsoportok szerinti egyedi összeállítással kerültek kiküldésre. A társadalmi egyeztetés során a hatóságoknak és egyéb államigazgatási szerveknek, valamint kezelőknek és egyéb érintetteknek küldött értesítő levelek tartalmazták a kommunikációt végző E-misszió Egyesület által tárgyidőszakban társadalmi egyeztetésre bocsátott összes Natura 2000 terület fenntartási terveinek véleményezhetőségére vonatkozó információkat (terület kód, név, érintett települések, véleményezési határidők stb.). A címzettek köre:
 - Érintett önkormányzatok (73 levél)
 - Natura 2000 támogatást 2011-2014 között igénybe vevő helyben élő gazdálkodók, továbbá a HNPI-től földterületeket bérlő gazdálkodók (517 levél).
 - Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal
 - Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal
 - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal
 - Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Törvényességi Felügyeleti Főosztály
 - Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Törvényességi Felügyeleti Főosztály
 - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Törvényességi Felügyeleti Főosztály

- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi Igazgatóság
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi Igazgatóság
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Földművelésügyi Igazgatóság
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Földhivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Földhivatal
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Földhivatal
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Építésügyi Hivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Építésügyi Hivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal, Örökségvédelmi Osztály
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság, Erdőfelügyeleti és Hatósági Osztály, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Iroda
- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság, Erdőfelügyeleti és Hatósági Osztály
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság
- Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
- Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság

- Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság
- Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
- Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Iroda
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Hajdú-Bihar Megyei Területi Iroda
- Nemzeti Földalapkezelő Szervezet Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területi Iroda
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kirendeltség
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Hajdú-Bihar megyei kirendeltség
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kirendeltség
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Igazgatóság
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Hajdú-Bihar megyei Igazgatóság
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatóság
- Vadásztársaságok Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara Hajdú-Bihar megyei Területi Szervezete
- Hajdú-Bihar megyei Vadgazdálkodók és Vadászok Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Területi Szervezete
- Vadászok és Vadgazdálkodók Észak-Magyarországi Területi Szövetsége
- Magán Erdőgazdálkodók Országos Szövetsége
- Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége (VTOSZ)
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Területfejlesztési és Költségvetési Főosztály

- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Fejlesztési, Tervezési és stratégiai Osztály
 - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Hivatala, Terület és Vidékfejlesztési Osztály
 - Észak-Alföldi Regionális Tanács
 - Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Fejlesztési Ügynökség Kht.
 - Észak-magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség (2 levél)
 - Sporthorgász Egyesületek Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szövetsége
 - Hajdú-Bihar Megyei Horgászszervezetek Szövetsége
 - Horgász Egyesületek Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szövetsége
 - Erdészeti szakirányítók (19 levél)
 - Agrárkamrai tanácsadók (128 levél)
 - Falugazdász területi irodák (17 levél)
 - Vadásztársaságok (83 levél)
 - Vízgazdálkodási társulatok (19 levél)
 - Horgász egyesületek (106)
 - Halászati hasznosítók (8 levél)
 - NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt.
5. A meghirdetett időpontban és helyszínen megtartásra került a falufórum, melyről emlékeztető és fotódokumentáció készült. A fórumon 27 fő vett részt.
 6. A meghirdetett időpontban és helyszínen megtartásra került a terepbejárás, melyről jegyzőkönyv készült. A terepbejáráson 3 fő vett részt.
 7. Az érintett önkormányzatok (Aranyosapáti, Balsa, Benk, Cigánd, Csobaj, Dombrád, Döge, Eperjeske, Fényeslitke, Gávavencsellő, Gulács, Győröcske, Gyüre, Ibrány, Jánd, Kenézlő, Kisar, Kisvarsány, Komoró, Lónya, Magosliget, Mátyus, Mezőladány, Milota, Nagyar, Nagyvarsány, Olcsva, Olcsvaapáti, Panyola, Paszab, Prügy, Rakamaz, Révleányvár, Ricse, Szabolcs, Szabolcsveresmart, Szatmárcseke, Taktabáj, Taktakenéz, Tarpa, Timár, Tiszaadony, Tiszabecs, Tiszabercel, Tiszabездéd, Tiszacsécse, Tiszacsermely, Tiszadada, Tiszadob, Tiszaeszlár, Tiszakanyár, Tiszakarád, Tiszakerecseny, Tiszakóród, Tiszaladány, Tiszalök, Tiszanagyorós, Tiszanagyfalu, Tiszaszalka, Tiszaszentmárton, Tiszatardos, Tiszatelek, Tiszavid, Tivadar, Tokaj, Tuzsér, Újkenéz, Uszka, Vásárosnamény, Záhony, Zalkod, Zemplénagárd, Zsurk) 2014. augusztusában kifüggesztették a fenntartási tervet.

8. A beérkezett véleményeket és észrevételeket összefoglaltuk és megküldtük a tervekészítőnek, valamint a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságnak.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A legfontosabb beérkezett észrevételek:

Kommunikáció címettje	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
Érintett önkormányzatok (Aranyosapáti, Balsa, Benk, Cigánd, Csobaj, Dombrád, Döge, Eperjeske, Fényeslitke, Gávavencsellő, Gulács, Győröcske, Gyüre, Ibrány, Jánd, Kenézlő, Kisar, Kisvarsány, Komoró, Lónya, Magosliget, Mátyus, Mezőladány, Milota, Magyar, Nagyvarsány, Olcsva, Olcsvaapáti, Panyola, Paszab, Prügy, Rakamaz, Révleányvár, Ricse, Szabolcs, Szabolcsveresmart, Szatmárcseke, Taktabáj, Taktakenéz, Tarpa, Timár, Tiszaadony, Tiszabecs, Tiszabercel, Tiszabezded, Tiszacsécse, Tiszacsermely, Tizadada, Tizadob, Tizaezlár, Tizakanyár, Tizakarád, Tizakerecseny, Tizakóród, Tizaladány, Tizalök, Tizamogyorós, Tizanagyfalu, Tizaszalka, Tizaszentmárton, Tizatardos, Tizatelek, Tizavid, Tivadar, Tokaj, Tuzsér, Újkenéz, Uszka, Vásárosnamény, Záhony, Zalkod,	Részben igen, Dombrád város önkormányzata kalandpark megvalósításának beépítését kérte a tervbe. Balsa meghívót küldött	levélben, fórumon megjelentek	nem	A megjegyzések nem voltak relevánsak a fenntartási terv szempontjából

Zemplénagárd, Zsurk)				
Tulajdonosok, vagyongazdálkodók	Igen, kiszáradt fák kivágásával, kapcsolatos kérdés, erdőtelepítési lehetőségekkel és a nemesnyarasok felújításával kapcsolatos kérdések	fórumon megjelentek	nem	A fenntartási terv a hozzászólástól függetlenül is nem használt gyepek kezelésére is megad javaslatokat, és a nemesnyarasok felújítására is.
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	Igen, talajvédelmi szempontból kifogást nem emelt	levélben	nem	Nem volt releváns hozzászólás
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Közlekedési Felügyelőség	Igen, korlátozásokat adott meg faültetés, kivágás, vagy növénytelepítés esetén	levélben	nem	Nem releváns az észrevétel a fenntartási terv szempontjából
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Földhivatal	Igen, a művelés felhagyásának esetére tesz előírást	e-mailben	nem	Nem releváns, termőföld más célú hasznosítása nem szerepel a fenntartási tervben
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal	Igen, nem érti a megkeresés jogcímét, illetve pontosítja a hivatal nevét	levélben	nem	Nem releváns észrevételek a fenntartási terv szempontjából
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság, Erdőfelügyeleti és Hatósági Osztály	Igen, felhívja a figyelmet, hogy a fenntartási terv előírásainak igazodnia kell az erdőtörvényhez, a körzeti erdőtervhez, az erdőtervezési szabályokhoz	levélben	nem	A körzeti erdőtervekben megfogalmazottak nem feltétlenül egyeznek meg a tervkészítő véleményével (pl. a távlati célállomány, vagy a rendeltetés esetében akár változtatásokat is javasoltunk). Ezek javasolt előírások, amelyek nem kötelező érvényűek.
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal, Erdészeti Igazgatóság	Igen, 4 pontból álló hibajegyzéket közöl, a az anyag hiányosságait írja le. Egyébként a tervet elfogadhatónak tartja	levélben	igen	A hibák az anyagban javításra kerültek.
Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	igen	levélben	nem	nem tett észrevételt
Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi	igen	e-mailben	nem	A fenntartási terv elfogadását támogatja

Felügyelőség				
Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	Igen, több dologgal egyetért, de van, amit nem támogat (évi egyszeri kaszálás, 10 cm-es fűtarló, illetve a természetes mederfejlődési folyamatok elősegítése. Észrevételeket fogalmaz meg az általános, vízgazdálkodást érintő kezelési javaslatokkal kapcsolatosan	levélben	részben	A kaszálásra vonatkozó kritizált javaslatokat kitöröltük. A többi kritizált javaslatot bennehagytuk, mivel ezek nem kötelező érvényűek.
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek, írásban javasoltak	igen	A fenntartási terv egy részét a HNPI készítette.
Agrárkamrai tanácsadók	Igen, a 10 cm-es fűtarlóval kapcsolatos javaslatot kritizált, illetve hiányolta a kecskét e legeltethető állatfajok közül	fórumon részt vett	részben	A fűtarlós előírást töröltük. A kecskét nem vettük el a legeltethető állatfajok közé, mivel nem tartjuk jó hatásúnak. Egyébként nem kötelező érvényű
NYÍRERDŐ Nyírségi Erdészeti Zrt.	Igen, nehezményezték egyes rendes erdészeti feladatok veszélyeztető tényezőként való megjelenését.	fórumon részt vettek	részben	A veszélyeztető tényezők száma kb. felére csökkent Több erdészettel kapcsolatos veszélyeztető tényező is törlődött.

A legfontosabb észrevételek, amelyek alapján a terv módosításra került:

Az erdészeti kérdésekkel kapcsolatos észrevételek beépítésre kerültek (nehezményezték egyes rendes erdészeti feladatok veszélyeztető tényezőként való megjelenését). A veszélyeztető tényezők száma kb. felére csökkent. Több erdészettel kapcsolatos veszélyeztető tényező is törlődött.